

Et dukkehjem
Hovedtekst, 1. utg.
1879

Henrik Ibsens skrifter

Historisk-kritisk utgave, elektronisk versjon

Edering

Christian Janss (ansv.), Hilde Bøe, Stine Brenna Taugbøl

Kollasjonering og koding

Maria Alnæs, Hilde Bøe, Ingrid Falkenberg, Stine Brenna Taugbøl, Mette Witting

Kommentering

Vigdis Ystad (ansv.), Svend Eegholm-Pedersen, Narve Fulsås, Karl Gervin, Nils Grinde, Dag Gundersen, Arnbjørn Jakobsen, Kristoffer Kruken, Erik Mørstad, Kristian Smidt, Olav Solberg, Asbjørn Aarseth, Maria Alnæs (manusred.), Aasta Marie Bjorvand Bjørkøy (manusred.)

ET DUKKEHJEM

ET DUKKEHJEM
SKUESPIL I TRE AKTER

AF HENRIK IBSEN

KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)
GRÆBES BOGTRYKKERI
1879

Personerne

ADVOKAT HELMER

NORA, hans hustru

DOKTOR RANK

FRU LINDE

SAGFØRER KROGSTAD

HELMERS TRE SMÅ BØRN

ANNE-MARIE, barnepige hos Helmers

STUEPIGEN sammesteds

ET BYBUD

Handlingen foregår i Helmers bolig.

FØRSTE AKT

En hyggeligt og smagfuldt men ikke kostbart indrettet stue. En dør tilhøjre i baggrunden fører ud til forstuen; en anden dør tilvenstre i baggrunden fører ind til Helmers arbejdsværelse. Mellem begge disse døre et pianoforte. Midt på væggen tilvenstre en dør og længere fremme et vindu. Nær ved vinduet et rundt bord med lænestole og en liden sofa. På sidevæggen tilhøjre, noget tilbage, en dør, og på samme væg, nærmere mod forgrunden en stentøjsovn med et par lænestole og en gyngestol foran. Mellem ovnen og sidedøren et lidet bord. Kobberstik på væggene. En etagère med porcellænsgenstande og andre små kunstsager; et lidet bogskab med bøger i pragtbind. Tæppe på gulvet; ild i ovnen. Vinterdag.

Der ringes ude i forstuen; lidt efter hører man, at der blir lukket op. Nora kommer fornøjet nynnende ind i stuen; hun er klædt i ydertøj og bærer en hel del pakker, som hun lægger fra sig på bordet tilhøjre. Hun lar døren til forstuen stå åben efter sig, og man ser derude et bybud, der bærer en julegran og en kurv, hvilket han gier til stuepigen, som har lukket op for dem.

NORA

Gem juletræet godt, Helene. Børnene må endelig ikke få se det før iaften, når det er pyntet. (til budet; tar portemonæen frem) Hvormeget –?

BYBUDET

Femti øre.

NORA

Der er en krone. Nej, behold det hele.

Budet takker og går. Nora lukker døren. Hun vedblir at le stille fornøjet, mens hun tar ydertøjet af.

NORA *tar en pose med makroner op af lommen og spiser et par; derpå går hun forsigtigt hen og lytter ved sin mands dør*

Jo, han er hjemme. (nynner igen, idet hun går hen til bordet tilhøjre)

HELMER inde i sit værelse

Er det lærkefuglen, som kvidrer derude?

NORA *ifærd med at åbne nogle af pakkerne*

Ja, det er det.

HELMER

Er det ekornet, som rumsterer der?

NORA

Ja!

HELMER

Når kom ekornet hjem?

NORA

Nu netop. (putter makronposen i lommen og visker sig om munden) Kom herud, Torvald, så skal du få se, hvad jeg har købt.

HELMER

Ikke forstyr! (*lidt efter; åbner døren og ser ind, med pennen i hånden*) Købt, siger du? Alt det der? Har nu lille spillefuglen været ude og sat penge overstyr igen?

NORA

Ja men, Torvald, iår må vi dog virkelig slå os lidt løs. Det er jo den første jul, da vi ikke behøver at spare.

HELMER

Å, ved du hvad, ødsle kan vi ikke.

NORA

Jo, Torvald, lidt kan vi nok ødsle nu. Ikke sandt? Bare en liden bitte smule. Nu får du jo en stor gage og kommer til at tjene mange, mange penge.

HELMER

Ja, fra nytår af; men så går der et helt fjerdingår før gagen forfalder.

NORA

Pyt; vi kan jo låne så længe.

HELMER

Nora! (*går hen til hende og tar hende spøgende i øret*) Er nu letsindigheden ude og går igen? Sæt nu jeg lånte tusend kroner idag og du satte dem overstyr i juleugen og jeg så nytårsaften fik en tagsten i hodet og lå der –

NORA lægger hånden på hans mund

Å fy; tal ikke så stygt.

HELMER

Jo, sæt nu, at sligt hændte, – hvad så?

NORA

Hvis der hændte noget så fælt, så kunde det være ganske det samme enten jeg havde gæld eller ikke.

HELMER

Nå, men de folk, jeg havde lånt af?

NORA

De? Hvem bryr sig om dem! Det er jo fremmede.

HELMER

Nora, Nora, du est en kvinde! Nej men alvorligt, Nora; du ved, hvad jeg tænker i det stykke. Ingen gæld! Aldrig låne! Der kommer noget ufrit, og altså også noget uskønt, over det hjem, som grundes på lån og gæld. Nu har vi to holdt tappert ud lige til idag; og det vil vi også gøre den korte tid, det endnu behøves.

NORA går hen imod ovnen

Ja, ja, som du vil, Torvald.

HELMER følger efter

Så, så; nu skal ikke lille sanglærken hænge med vingerne. Hvad? Står ekornen der og surmuler. (*tar portemonæen op*) Nora; hvad tror du jeg har her?

NORA vender sig raskt

Penge!

HELMER

Se der. (*rækker hende nogle sedler*) Herregud, jeg ved jo nok, at der går en hel del til i et hus i juletiden.

NORA tæller

Ti – tyve – tredive – firti. Å tak, tak, Torvald; nu hjælper jeg mig langt.

HELMER

Ja, det må du sandelig gøre.

NORA

Ja, ja, det skal jeg nok. Men kom her, så skal jeg vise dig alt, hvad jeg har købt. Og så billigt! Se, her er nye klæder til Ivar – og så en sabel. Her er en hest og en trompet til Bob. Og her er dukke og dukkeseng til Emmy; det er nu så simpelt; men hun river det jo snart istykker alligevel. Og her har jeg kjoletøjer og tørklæder til pigerne; gamle Anne-Marie skulde nu havt meget mere.

HELMER

Og hvad er der i den pakke der?

NORA skriger

Nej, Torvald, det får du ikke se før iaften!

HELMER

Nå så. Men sig mig nu, du lille ødeland, hvad har du nu tænkt på til dig selv?

NORA

Å pyt; til mig? Jeg bryr mig slet ikke om noget.

HELMER

Jovisst gør du så. Sig mig nu noget rimeligt, som du helst kunde have lyst til.

NORA

Nej, jeg ved virkelig ikke. Jo hør, Torvald –

HELMER

Nå?

NORA famler ved hans knapper; uden at se på ham

Hvis du vil give mig noget, så kunde du jo –; du kunde –

HELMER

Nå, nå; ud med det.

NORA hurtigt

Du kunde give mig penge, Torvald. Bare så meget, som du synes du kan afse; så skal jeg siden en af dagene købe noget for dem.

HELMER

Nej men, Nora –

NORA

Å jo, gør det, kære Torvald; jeg ber dig så meget om det. Så skulde jeg hænge pengene i et smukt guldpapirs omslag på juletræet. Vilde ikke det være morsomt?

HELMER

Hvad er det de fugle kaldes, som altid sætter penge overstyr?

NORA

Ja ja, spillefugle; jeg ved det nok. Men lad os gøre, som jeg siger, Torvald; så får jeg tid til at overlægge, hvad jeg mest har brug for. Er ikke det meget fornuftigt? Hvad?

HELMER *smilende*

Jo visst er det så; det vil sige, hvis du virkelig kunde holde på de penge, jeg gier dig, og virkelig købte noget til dig selv for dem. Men så går de til huset og til så mangt og meget unyttigt, og så må jeg punge ud igen.

NORA

Å men, Torvald –

HELMER

Kan ikke nægtes, min kære lille Nora. (*lægger armen om hendes liv*) Spillefuglen er sød; men den bruger svært mange penge. Det er utroligt, hvor kostbart det er for en mand at holde spillefugl.

NORA

Å fy, hvor kan du da sige det? Jeg sparer dog virkelig alt, hvad jeg kan.

HELMER *ler*

Ja, det var et sandt ord. Alt hvad du *kan*. Men du kan slet ikke.

NORA *nykker og smiler stille fornøjet*

Hm, du skulde bare vide, hvor mange udgifter vi lærker og ekerne har, Torvald.

HELMER

Du er en besynderlig liden en. Ganske som din fader var. Du er om dig på alle kanter for at gøre udvej til penge; men så snart du har dem, blir de ligesom borte mellem hænderne på dig; du ved aldrig, hvor du gør af dem. Nå, man må tage dig som du er. Det ligger i blodet. Jo, jo, jo, sligt er arveligt, Nora.

NORA

Ak, jeg vilde ønske, jeg havde arvet mange af pappas egenskaber.

HELMER

Og jeg vilde ikke ønske dig anderledes, end netop således, som du er, min søde lille sanglærke. Men hør; der falder mig noget ind. Du ser så – så – hvad skal jeg kalde det? – så fordægtig ud idag –

NORA

Gør jeg?

HELMER

Ja visst gør du det. Se mig stivt i øjnene.

NORA *ser på ham*

Nå?

HELMER *truer med fingeren*

Slikmunden skulde vel aldrig have grasseret i byen idag?

NORA

Nej, hvor kan du nu falde på det.

HELMER

Har slikmunden virkelig ikke gjort en afstikker ind til konditoren?

NORA

Nej, jeg forsikrer dig, Torvald –

HELMER

Ikke nippet lidt syltetøj?

NORA

Nej, aldeles ikke.

HELMER

Ikke engang gnavet en makron eller to?

NORA

Nej, Torvald, jeg forsikrer dig virkelig –

HELMER

Nå, nå, nå; det er jo naturligvis bare mit spøg –

NORA *går til bordet tilhøjre*

Jeg kunde da ikke falde på at gøre dig imod.

HELMER

Nej, jeg ved det jo nok; og du har jo givet mig dit ord –. (*hen til hende*) Nå, behold du dine små julehemmeligheder for dig selv, min velsignede Nora. De kommer vel for lyset iaften, når juletræet er tændt, kan jeg tro.

NORA

Har du husket på at bede doktor Rank?

HELMER

Nej. Men det behøves jo ikke; det følger jo af sig selv, at han spiser med os. Forresten skal jeg bede ham, når han kommer her iformiddag. God vin har jeg bestilt. Nora, du kan ikke tro, hvor jeg glæder mig til iaften.

NORA

Jeg også. Og hvor børnene vil fryde sig, Torvald!

HELMER

Ak, det er dog herligt at tænke på, at man har fået en sikker, betrygget stilling; at man har sit rundelige udkomme. Ikke sandt; det er en stor nydelse at tænke på?

NORA

Å, det er vidunderligt!

HELMER

Kan du huske forrige jul? Hele tre uger i forvejen lukked du dig hver aften inde til langt over midnat for at lave blomster til juletræet og alle de andre herligheder, som vi skulde overraskes med. Uh, det var den kedeligste tid, jeg har oplevet.

NORA

Da keded jeg mig slet ikke.

HELMER *smilende*

Men det faldt dog temmelig tarveligt ud, Nora.

NORA

Å, skal du nu drille mig med det igen. Hvad kunde jeg for, at katten var kommen ind og havde revet alting istykker?

HELMER

Nej visst kunde du ikke, min stakkers lille Nora. Du havde den bedste vilje til at glæde os alle, og det er hovedsagen. Men det er dog godt, at de knebne tider er forbi.

NORA

Ja, det er rigtignok vidunderligt.

HELMER

Nu behøver ikke jeg at sidde her alene og kede mig; og du behøver ikke at plage dine velsignede øjne og dine små skære fine hænder –

NORA *klapper i hænderne*

Nej, ikke sandt, Torvald, det behøves ikke længer? Å, hvor det er vidunderlig dejligt at høre! (*tager ham under armen*) Nu skal jeg sige dig, hvorledes jeg havde tænkt, vi skulde indrette os, Torvald. Så snart julen er over – (*det ringer i forstuen*) Å, der ringer det. (*rydder lidt op i stuen*) Her kommer visst nogen. Det var da kedeligt.

HELMER

For visiter er jeg ikke hjemme; husk det.

STUEPIGEN *i entrédøren*

Frue, her er en fremmed dame –

NORA

Ja, lad hende komme ind.

STUEPIGEN *til Helmer*

Og så kom doktoren med det samme.

HELMER

Gik han lige ind til mig?

STUEPIGEN

Ja, han gjorde så.

Helmer går ind i sit værelse. Pigen viser fru Linde, som er i rejsetøj, ind i stuen og lukker efter hende.

FRU LINDE *forsagt og lidt nølende*

Goddag, Nora.

NORA *usikker*

Goddag –

FRU LINDE

Du kender mig nok ikke igen.

NORA

Nej; jeg ved ikke –; jo visst, jeg synes nok – (*udbrydende*) Hvad! Kristine! Er det virkelig dig?

FRU LINDE

Ja, det er mig.

NORA

Kristine! Og jeg, som ikke kendte dig igen! Men hvor kunde jeg også –. (*sagtere*) Hvor du er bleven forandret, Kristine!

FRU LINDE

Ja, det er jeg visstnok. I ni–ti lange år –

NORA

Er det så længe siden vi såes? Ja, det er det jo også. Å, de sidste otte år har været en lykkelig tid, kan du tro. Og nu er du altså kommen herind til byen? Gjort den lange rejse ved vintertid. Det var tappert.

FRU LINDE

Jeg kom netop med dampskibet imorges.

NORA

For at more dig i julen, naturligvis. Å, hvor det er dejligt! Ja, more os, det skal vi rigtignok. Men tag dog overtøjet af. Du fryser dog vel ikke? (*hjælper hende*) Se så; nu sætter vi os hyggeligt her ved ovnen. Nej, i lænestolen der! Her i gyngestolen vil jeg sidde. (*griber hendes hænder*) Ja, nu har du jo dit gamle ansigt igen; det var bare i det første øjeblik –. Lidt blegere er du dog bleven, Kristine, – og måske lidt magrere.

FRU LINDE

Og meget, meget ældre, Nora.

NORA

Ja, måske lidt ældre; bitte, bitte lidt; slet ikke meget. (*holder pludselig inde, alvorligt*) Å, men jeg tankeløse menneske, som sidder her og snakker! Søde, velsignede Kristine, kan du tilgive mig?

FRU LINDE

Hvad mener du, Nora?

NORA *sagte*

Stakkers Kristine, du er jo bleven enke.

FRU LINDE

Ja, for tre år siden.

NORA

Å, jeg vidste det jo nok; jeg læste det jo i aviserne. Å, Kristine, du må tro mig, jeg tænkte ofte på at skrive dig til i den tid; men altid opsatte jeg det, og altid kom der noget ivejen.

FRU LINDE

Kære Nora, det forstår jeg så godt.

NORA

Nej, det var stygt af mig, Kristine. Å, du stakker, hvor meget du visst har gået igennem. – Og han efterlod dig jo ikke noget at leve af?

FRU LINDE

Nej.

NORA

Og ingen børn?

FRU LINDE

Nej.

NORA

Slet ingen ting altså?

FRU LINDE

Ikke engang en sorg eller et savn til at tære på.

NORA *ser vantro på hende*

Ja men, Kristine, hvor kan det være muligt?

FRU LINDE *smiler tungt og stryger hende over håret*

Å, det hænder undertiden, Nora.

NORA

Så ganske alene. Hvor det må være forfærdelig tungt for dig. Jeg har tre dejlige børn. Ja nu kan du ikke få se dem, for de er ude med pigen. Men nu må du fortælle mig alt –

FRU LINDE

Nej, nej, nej, fortæl heller du.

NORA

Nej, du skal begynde. Idag vil jeg ikke være egenkærlig. Idag vil jeg tænke bare på dine sager. Men et må jeg dog sige dig. Ved du den store lykke, som er hædt os i disse dage?

FRU LINDE

Nej. Hvad er *det*?

NORA

Tænk, min mand er bleven direktør i Aktiebanken!

FRU LINDE

Din mand? Å hvilket held –!

NORA

Ja, umådeligt! At være advokat, det er jo så usikkert at leve af, især når man ikke vil befatte sig med andre forretninger, end de, som er fine og smukke. Og det har naturligvis Torvald aldrig villet; og det holder jeg da ganske med ham i. Å, du kan tro, vi glæder os! Han skal tiltræde i banken allerede til nytår, og da får han en stor gage og mange procenter. Herefter kan vi leve ganske anderledes end før, – ganske

som vi vil. Å, Kristine, hvor jeg føler mig let og lykkelig! Ja, for det er dog dejligt at have dygtig mange penge og ikke behøve at gøre sig bekymringer. Ikke sandt?

FRU LINDE

Jo, ialfald måtte det være dejligt at have det nødvendige.

NORA

Nej, ikke blot det nødvendige, men dygtig, dygtig mange penge!

FRU LINDE *smiler*

Nora, Nora, er du endnu ikke bleven fornuftig? I skoledagene var du en stor ødeland.

NORA *ler stille*

Ja, det siger Torvald endnu. (*truer med fingeren*) Men «Nora, Nora» er ikke så gal, som I tænker. – Å, vi har sandelig ikke havt det så, at jeg har kunnet ødsle. Vi har måttet arbejde begge to.

FRU LINDE

Du også?

NORA

Ja, med småting, med håndarbejde, med hækling og med broderi og sådant noget; (*henkastende*) og med andre ting også. Du ved vel, at Torvald gik ud af departementet, da vi blev gift? Der var ingen udsigt til befordring i hans kontor, og så måtte han jo tjene flere penge end før. Men i det første år overanstrengte han sig så aldeles forfærdeligt. Han måtte jo søge alskens bifortjeneste, kan du vel tænke dig, og arbejde både tidligt og sent. Men det tålte han ikke, og så blev han så dødelig syg. Så erklærede lægerne det for nødvendigt, at han kom ned til syden.

FRU LINDE

Ja, I opholdt jer jo et helt år i Italien?

NORA

Ja visst. Det var ikke let at komme afsted, kan du tro. Ivar var netop født dengang. Men afsted måtte vi naturligvis. Å, det var en vidunderlig dejlig rejse. Og den frelst Torvalds liv. Men den kostede svært mange penge, Kristine.

FRU LINDE

Det kan jeg nok tænke mig.

NORA

Tolv hundrede specier kostede den. Fire tusend otte hundrede kroner. Det er mange penge du.

FRU LINDE

Ja, men i slige tilfælde er det ialfald en stor lykke, at man har dem.

NORA

Ja jeg skal sige dig, vi fik dem nu af pappa.

FRU LINDE

Nå sådan. Det var netop på den tid din fader døde, tror jeg.

NORA

Ja, Kristine, det var netop da. Og tænk dig, jeg kunde ikke rejse til ham og pleje ham. Jeg gik jo her og ventede daglig, at lille Ivar skulde komme til verden. Og så havde jeg jo min stakkers dødssyge

Torvald at passe. Min kære snille pappa! Jeg fik aldrig se ham mere, Kristine. Å, det er det tungeste, jeg har oplevet, siden jeg blev gift.

FRU LINDE

Jeg ved, du holdt meget af ham. Men så rejste I altså til Italien?

NORA

Ja; da havde vi jo pengene; og lægerne skyndte på os. Så rejste vi en måneds tid efter.

FRU LINDE

Og din mand kom aldeles helbredet tilbage?

NORA

Frisk som en fisk!

FRU LINDE

Men – doktoren?

NORA

Hvorledes?

FRU LINDE

Jeg synes, pigen sagde det var doktoren, den herre, som kom på samme tid som jeg.

NORA

Ja, det var doktor Rank; men han kommer ikke i sygebesøg; det er vor nærmeste ven, og han ser her indom mindst engang om dagen. Nej, Torvald har aldrig havt en syg time siden. Og børnene er friske og sunde, og jeg også. (*springer op og klapper i hænderne*) Å Gud, å Gud, Kristine, det er dog vidunderlig dejligt at leve og være lykkelig! – Å, men det er dog afskyligt af mig –; jeg taler jo bare om mine egne sager. (*sætter sig på en skammel tæt ved hende og lægger armene på hendes knæ*) Å, du må ikke være vred på mig! – Sig mig, er det virkelig sandt, at du ikke holdt af din mand? Hvorfor tog du ham da?

FRU LINDE

Min moder leved endnu; og hun var sengeliggende og hjælpeløs. Og så havde jeg mine to yngre brødre at sørge for. Jeg syntes ikke det var forsvarligt at vise hans tilbud tilbage.

NORA

Nej, nej, det kan du have ret i. Han var altså rig dengang?

FRU LINDE

Han var ganske velstående, tror jeg. Men det var usikre forretninger, Nora. Da han døde, gik det hele overstyr og der blev ingenting tilovers.

NORA

Og så –?

FRU LINDE

Ja, så måtte jeg slå mig igennem med en liden handel og en liden skole og hvad jeg ellers kunde finde på. De sidste tre år har været som en eneste lang hvileløs arbejdsdag for mig. Nu er den tilende, Nora. Min stakkers moder behøver mig ikke mere, for hun er gået bort. Og gutterne heller ikke; de er nu kommet i stillinger og kan sørge for sig selv.

NORA

Hvor du må føle dig let –

FRU LINDE

Nej, du; bare så usigelig tom. Ingen at leve for mere. (*står urolig op*) Derfor holdt jeg det ikke længere ud derborte i den lille afkrog. Her må det dog være lettere at finde noget, som kan lægge beslag på en og optage ens tanker. Kunde jeg bare være så lykkelig at få en fast post, noget kontorarbejde –

NORA

Å men, Kristine, det er så forfærdelig anstrængende; og du ser allerede så anstrængt ud iforvejen. Det vilde være meget bedre for dig, om du kunde komme til et bad.

FRU LINDE *går henimod vinduet*

Jeg har ingen pappa, som kan forære mig rejsepenge, Nora.

NORA *rejser sig*

Å, vær ikke vred på mig!

FRU LINDE *hen til hende*

Kære Nora, vær ikke du vred på mig. Det er det værste ved en stilling som min, at den afsætter så megen bitterhed i sindet. Man har ingen at arbejde for; og dog nødes man til at være om sig på alle kanter. Leve skal man jo; og så blir man egenkærlig. Da du fortalte mig om den lykkelige forandring i eders stilling – vil du tro det? – jeg glædede mig ikke så meget på dine vegne, som på mine.

NORA

Hvorledes det? Å, jeg forstår dig. Du mener, Torvald kunde kanske gøre noget for dig.

FRU LINDE

Ja, det tænkte jeg mig.

NORA

Det skal han også, Kristine. Overlad det bare til mig; jeg skal indlede det så fint, så fint, – finde på noget elskværdigt, som han synes rigtig godt om. Å, jeg vil så inderlig gerne være dig til tjeneste.

FRU LINDE

Hvor det er smukt af dig, Nora, at du er så ivrig for min sag, – dobbelt smukt af *dig*, som selv kender så lidet til livets byrder og besvær.

NORA

Jeg –? Jeg kender så lidet til –?

FRU LINDE *smilende*

Nå, Herregud, den smule håndarbejde og sådant noget –. Du er et barn, Nora.

NORA *kaster på nakken og går henover gulvet*

Det skulde du ikke sige så overlegent.

FRU LINDE

Så?

NORA

Du er ligesom de andre. I tror allesammen, at jeg ikke duer til noget rigtig alvorligt –

FRU LINDE

Nå, nå –

NORA

– at jeg ikke har prøvet noget i denne vanskelige verden.

FRU LINDE

Kære Nora, du har jo nys fortalt mig alle dine genvordigheder.

NORA

Pyt, – de småtterier! (*sagte*) Jeg har ikke fortalt dig det store.

FRU LINDE

Hvilket store? Hvad mener du?

NORA

Du overser mig så ganske, Kristine; men det skulde du ikke gøre. Du er stolt over, at du har arbejdet så tungt og så længe for din moder.

FRU LINDE

Jeg overser visselig ikke nogen. Men *det* er sandt: jeg er både stolt og glad, når jeg tænker på, at det blev mig forundt at gøre min moders sidste levetid såvidt sorgløs.

NORA

Og du er også stolt, når du tænker på, hvad du har gjort for dine brødre.

FRU LINDE

Det synes jeg, jeg har ret til.

NORA

Det synes jeg også. Men nu skal du høre noget, Kristine. Jeg har også noget at være stolt og glad over.

FRU LINDE

Det tvivler jeg ikke på. Men hvorledes mener du det?

NORA

Tal sagte. Tænk, om Torvald hørte det! Han må ikke for nogen pris i verden –; der må ingen få det at vide, Kristine; ingen uden du.

FRU LINDE

Men hvad er det dog?

NORA

Kom herhen. (*drager hende ned på sofaen ved siden af sig*) Ja du, – jeg har også noget at være stolt og glad over. Det er mig, som har reddet Torvalds liv.

FRU LINDE

Reddet –? Hvorledes reddet?

NORA

Jeg fortalte dig jo om rejsen til Italien. Torvald kunde ikke have overstået det, hvis han ikke var kommen derned –

FRU LINDE

Nå ja; din fader gav jer så de fornødne penge –

NORA *smiler*

Ja, det tror både Torvald og alle andre; men –

FRU LINDE

Men –?

NORA

Pappa gav os ikke en skilling. Det var mig, som skaffed pengene tilveje.

FRU LINDE

Du? Hele den store sum?

NORA

Tolv hundrede specier. Fire tusend otte hundrede kroner. Hvad siger du til det?

FRU LINDE

Ja men, Nora, hvorledes var det muligt? Havde du da vundet i lotteriet?

NORA *med ringeagt*

I lotteriet? (*blæser*) Hvad kunst havde det *da* været?

FRU LINDE

Men hvor fik du dem da fra?

NORA *nynner og smiler hemmelighedsfuldt*

Hm; tra la la la!

FRU LINDE

For låne dem kunde du jo ikke.

NORA

Så? Hvorfor ikke det?

FRU LINDE

Nej, en kone kan jo ikke låne uden sin mands samtykke.

NORA *kaster på nakken*

Å, når det er en kone, som har en smule forretningsdygtighed, – en kone, som forstår at bære sig lidt klogt ad, så –

FRU LINDE

Men, Nora, jeg begriber aldeles ikke –

NORA

Det behøver du jo heller ikke. Det er jo slet ikke sagt, at jeg har *lånt* pengene. Jeg kan jo have fået dem på andre måder. (*kaster sig tilbage i sofaen*) Jeg kan jo have fået dem af en eller anden beundrer. Når man ser såvidt tiltrækkende ud som jeg –

FRU LINDE

Du er en galning.

NORA

Nu er du visst umådelig nysgærrig, Kristine.

FRU LINDE

Ja hør nu her, kære Nora, – har du ikke der handlet ubesindigt?

NORA *sidder atter oprejst*

Er det ubesindigt at redde sin mands liv?

FRU LINDE

Jeg synes det er ubesindigt, at du uden hans vidende –

NORA

Men han måtte jo netop ikke vide noget! Herregud, kan du ikke forstå det? Han måtte ikke engang vide, hvor farligt det stod til med ham. Det var til mig lægerne kom og sagde, at hans liv stod i fare; at intet andet kunde redde ham, end et ophold i syden. Tror du ikke, jeg først forsøgte at lirke mig frem? Jeg talte til ham om, hvor dejligt det vilde være for mig at få rejse til udlandet ligesom andre unge koner; jeg både græd og jeg bad; jeg sagde, at han vær's god skulde huske på de omstændigheder, jeg var i, og at han måtte være snil og føje mig; og så slog jeg på, at han gerne kunde optage et lån. Men da blev han næsten vred, Kristine. Han sagde, at jeg var letsindig, og at det var hans pligt som ægtemand ikke at føje mig i nykker og luner – som jeg tror han kaldte det. Ja ja, tænkte jeg, reddes må du nu; og så var det jeg gjorde udvej –

FRU LINDE

Og fik din mand ikke vide af din fader, at pengene ikke kom fra ham?

NORA

Nej, aldrig. Pappa døde netop i de samme dage. Jeg havde tænkt at indvie ham i sagen og bede ham, ikke røbe noget. Men da han lå så syg –. Desværre, det blev ikke nødvendigt.

FRU LINDE

Og har du aldrig siden betroet dig til din mand?

NORA

Nej, for himlens skyld, hvor kan du tænke det? Han, som er så stræng i det stykke! Og desuden – Torvald med sin mandige selvfølelse, – hvor pinligt og ydmygende vilde det ikke være for ham at vide, at han skyldte mig noget. Det vilde ganske forrykke forholdet imellem os; vort skønne lykkelige hjem vilde ikke længer blive, hvad det nu er.

FRU LINDE

Vil du aldrig sige ham det?

NORA *eftertænksom, halvt smilende*

Jo – engang kanske; – om mange år, når jeg ikke længer er så smuk som nu. Du skal ikke le af det! Jeg mener naturligvis: når Torvald ikke længer synes så godt om mig som nu; når han ikke længer finder fornøjelse i, at jeg danser for ham og forklæder mig og deklamerer. Da kunde det være godt at have noget i baghånden – (*afbrydende*) Vås, vås, vås! Den tid kommer aldrig. – Nå, hvad siger du så til min store hemmelighed, Kristine? Duer ikke jeg også til noget? – Du kan forresten tro, at den sag har voldt mig mange bekymringer. Det har sandelig ikke været let for mig at opfylde mine forpligtelser til rette tid. Jeg skal sige dig, der er i forretningsverdenen noget, som kaldes kvartalsrenter, og noget, som kaldes afdrag; og de er altid så forfærdelig vanskelige at skaffe tilveje. Så har jeg måttet spare lidt hist og her, hvor jeg kunde, ser du. Af husholdningspengene kunde jeg jo ikke lægge noget videre tilside, for Torvald måtte jo

leve godt. Børnene kunde jeg jo ikke lade gå dårligt klædt; hvad jeg fik til dem syntes jeg, jeg måtte bruge altsammen. De søde velsignede små!

FRU LINDE

Så gik det vel altså ud over dine egne fornødenheder, stakkers Nora?

NORA

Ja naturligvis. Jeg var jo også den, som var nærmest til det. Hvergang Torvald gav mig penge til nye kjoler og sådant noget, brugte jeg aldrig mere end det halve; købte altid de simpleste og billigste sorter. En Guds lykke var det, at alting klæder mig så godt, så Torvald ikke mærked det. Men det faldt mig mangengang tungt, Kristine; for det er dog dejligt at gå fint klædt. Ikke sandt?

FRU LINDE

Å jo såmæn.

NORA

Nå, så har jeg jo også havt andre indtægtskilder. Ifjor vinter var jeg så heldig at få en hel del arkskrift. Så lukked jeg mig inde og sad og skrev hver aften til langt ud på natten. Ak, jeg var mangengang så træt, så træt. Men det var dog uhyre morsomt alligevel, således at sidde og arbejde og fortjene penge. Det var næsten, som om jeg var en mand.

FRU LINDE

Men hvormeget har du nu på den vis kunnet afbetale?

NORA

Ja, det kan jeg ikke sige så nøje. Sådanne forretninger, ser du, er det meget vanskeligt at holde rede på. Jeg ved kun, at jeg har betalt alt, hvad jeg har kunnet skrabe sammen. Mangengang har jeg ikke vidst mine arme råd. (*smiler*) Da sad jeg her og forestilled mig, at en gammel rig herre var bleven forelsket i mig –

FRU LINDE

Hvad! Hvilken herre?

NORA

Å snak! – at han nu var død, og da man åbned hans testamente, så stod deri med store bogstaver «Alle mine penge skal den elskværdige fru Nora Helmer have udbetalt straks kontant».

FRU LINDE

Men kære Nora, – hvad var det for en herre?

NORA

Herregud, kan du ikke forstå det? Den gamle herre var jo slet ikke til; det var bare noget, jeg sad her og tænkte op igen og op igen, når jeg ikke vidste nogen udvej til at skaffe penge. Men det kan også være det samme; det gamle kedelige menneske kan bli for mig hvor han er; jeg bryr mig hverken om ham eller hans testament, for nu er jeg sorgløs. (*springer op*) Å Gud, det er dog dejligt at tænke på, Kristine! Sorgløs! At kunne være sorgløs, ganske sorgløs; at kunne lege og tumle sig med børnene; at kunne have det smukt og nydeligt i huset, alting således, som Torvald sætter pris på det! Og tænk, så kommer snart våren med stor blå luft. Så kan vi kanske få rejse lidt. Jeg kan kanske få se havet igen. Å ja, ja, det er rigtignok vidunderligt at leve og være lykkelig!

Klokken høres i forstuen.

FRU LINDE rejser sig

Det ringer; det er kanske bedst jeg går.

NORA

Nej, bliv du; her kommer visst ingen; det er vel til Torvald –

STUEPIGEN i forstuedøren

Om forladelse, frue, – her er en herre, som vil tale med advokaten –

NORA

Med bankdirektøren, mener du.

STUEPIGEN

Ja, med bankdirektøren; men jeg vidste ikke – siden doktoren er derinde –

NORA

Hvem er den herre?

SAGFØRER KROGSTAD i forstuedøren

Det er mig, frue.

Fru Linde studser, farer sammen og vender sig mod vinduet.

NORA et skridt imod ham, spændt, med halv stemme

De? Hvad er det? Hvad vil De tale med min mand om?

KROGSTAD

Banksager – på en måde. Jeg har en liden post i Aktiebanken, og Deres mand skal jo nu blive vor chef, hører jeg –

NORA

Det er altså –

KROGSTAD

Bare tørre forretninger, frue; slet ikke noget andet.

NORA

Ja, vil De da være så god at gå ind kontordøren. *(hilser ligegyldigt, idet hun lukker døren til forstuen; derpå går hun hen og ser til ovnen)*

FRU LINDE

Nora, – hvem var den mand?

NORA

Det var en sagfører Krogstad.

FRU LINDE

Det var altså virkelig ham.

NORA

Kender du det menneske?

FRU LINDE

Jeg har kendt ham – for en del år siden. Han var en tid sagførerfuldmægtig henne på vor kant.

NORA

Ja, det var han jo.

FRU LINDE

Hvor han var forandret.

NORA

Han har nok været meget ulykkeligt gift.

FRU LINDE

Nu er han jo enkemand?

NORA

Med mange børn. Se så; nu brænder det.

Hun lukker ovnsdøren og flytter gyngestolen lidt tilside.

FRU LINDE

Han driver jo mange slags forretninger, siges der?

NORA

Så? Ja det kan gerne være; jeg ved slet ikke –. Men lad os ikke tænke på forretninger; det er så kedeligt.

Doktor Rank kommer fra Helmers værelse.

DOKTOR RANK *endnu i døren*

Nej nej, du; jeg vil ikke forstyrre; jeg vil heller gå lidt ind til din hustru. *(lukker døren og bemærker fru Linde)* Å om forladelse; jeg forstyrrer nok her også.

NORA

Nej, på ingen måde. *(forestiller)* Doktor Rank. Fru Linde.

RANK

Nå så. Et navn, som ofte høres her i huset. Jeg tror, jeg gik fruén forbi på trappen, da jeg kom.

FRU LINDE

Ja; jeg stiger meget langsomt; jeg kan ikke godt tåle det.

RANK

Aha, en liden smule bedærvet indvendig?

FRU LINDE

Egentlig mere overanstrengt.

RANK

Ikke andet? Så er De vel kommen til byen for at hvile Dem ud i alle gæstebudene?

FRU LINDE

Jeg er kommen hid for at søge arbejde.

RANK

Skal det være noget probat middel imod overanstængelse?

FRU LINDE

Man må leve, herr doktor.

RANK

Ja, det er jo en almindelig mening, at det skal være så nødvendigt.

NORA

Å ved De hvad, doktor Rank, – De vil såmæn også gerne leve.

RANK

Ja såmæn vil jeg så. Så elendig jeg end er, vil jeg dog gerne blive ved at pine i det længste. Alle mine patienter har det på samme vis. Og således er det med de moralsk angrebne også. Der er nu netop i dette øjeblik et sligt moralsk hospitalslem inde hos Helmer –

FRU LINDE *dæmpet*

Ah!

NORA

Hvem mener De?

RANK

Å, det er en sagfører Krogstad, et menneske, som De ikke kender noget til. Han er bedærvet i karakter-rødderne, frue. Men selv han begyndte at snakke om, som noget højvigtigt, at han måtte *leve*.

NORA

Så? Hvad var det da han vilde tale med Torvald om?

RANK

Jeg ved sandelig ikke; jeg hørte blot, det var noget om Aktiebanken.

NORA

Jeg vidste ikke, at Krog – at denne sagfører Krogstad havde noget med Aktiebanken at gøre.

RANK

Jo, han har fået et slags ansættelse dernede. (*til fru Linde*) Jeg ved ikke, om man også borte på Deres kanter har et slags mennesker, som vimser hæsblæsende omkring for at opsnuse moralsk råddenskab og så få vedkommende indlagt til observation i en eller anden fordelagtig stilling. De sunde må pent finde sig i at stå udenfor.

FRU LINDE

Det er dog vel også de syge, som mest trænger til at lukkes ind.

RANK *trækker på skuldrene*

Ja, der har vi det. Det er den betragtning, som gør samfundet til et sygehus.

Nora, i sine egne tanker, brister ud i en halvhøj latter og klapper i hænderne.

RANK

Hvorfor ler De af det? Ved De egentlig, hvad samfundet er?

NORA

Hvad bryr jeg mig om det kedelige samfund? Jeg lo af noget ganske andet, – noget uhyre morsomt. – Sig mig, doktor Rank, – alle de, som er ansatte i Aktiebanken blir altså nu afhængige af Torvald?

RANK

Er det *det*, De finder så uhyre morsomt?

NORA smiler og nynner

Lad mig om det! Lad mig om det! (*spadserer omkring på gulvet*) Ja det er rigtignok umådelig fornøjeligt at tænke på, at vi – at Torvald har fået så megen indflydelse på mange mennesker. (*tager posen op af lommen*) Doktor Rank, skal det være en liden makron.

RANK

Se, se; makroner. Jeg trode det var forbudne varer her.

NORA

Ja, men disse er nogen, som Kristine gav mig.

FRU LINDE

Hvad? Jeg –?

NORA

Nå, nå, nå; bliv ikke forskrækket. Du kunde jo ikke vide, at Torvald havde forbudt det. Jeg skal sige dig, han er bange jeg skal få stygge tænder af dem. Men pyt, – for engangs skyld –! Ikke sandt, doktor Rank? Vær så god! (*putter ham en makron i munden*) Og du også, Kristine. Og jeg skal også have en; bare en liden en – eller højst to. (*spadserer igen*) Ja nu er jeg rigtignok umådelig lykkelig. Nu er der bare en eneste ting i verden, som jeg skulde have en sådan umådelig lyst til.

RANK

Nå? Og hvad er det?

NORA

Der er noget, som jeg havde en så umådelig lyst til at sige så Torvald hørte på det.

RANK

Og hvorfor kan De så ikke sige det?

NORA

Nej, det tør jeg ikke, for det er så stygt.

FRU LINDE

Stygt?

RANK

Ja, da er det ikke rådeligt. Men til os kan De jo nok –. Hvad er det, De har sådan lyst til at sige, så Helmer hører på det?

NORA

Jeg har en sådan umådelig lyst til at sige: død og pine.

RANK

Er De gal!

FRU LINDE

Men bevares, Nora –!

RANK

Sig det. Der er han.

NORA gemmer makronposen

Hys, hys, hys!

Helmer, med overfrakke på armen og hat i hånden, kommer fra sit værelse.

NORA imod ham

Nå, kære Torvald, blev du af med ham?

HELMER

Ja, nu gik han.

NORA

Må jeg forestille dig –; det er Kristine, som er kommen til byen.

HELMER

Kristine –? Om forladelse, men jeg ved ikke –

NORA

Fru Linde, kære Torvald; fru Kristine Linde.

HELMER

Ah så. Formodentlig en barndomsveninde af min hustru?

FRU LINDE

Ja vi har kendt hinanden i tidligere dage.

NORA

Og tænk, nu har hun gjort den lange rejse herind for at få tale med dig.

HELMER

Hvad skal det sige?

FRU LINDE

Ja ikke egentlig –

NORA

Kristine er nemlig så umådelig flink i kontorarbejde, og så har hun en sådan uhyre lyst til at komme under en dygtig mands ledelse og lære mere, end det hun alt kan –

HELMER

Meget fornuftigt, frue.

NORA

Og da hun så hørte, at du var bleven bankdirektør – der kom telegram om det – så rejste hun så fort hun kunde herind og –. Ikke sandt, Torvald, du kan nok for min skyld gøre lidt for Kristine? Hvad?

HELMER

Jo det var slet ikke umuligt. Fruen er formodentlig enke?

FRU LINDE

Ja.

HELMER

Og har øvelse i kontorforretninger?

FRU LINDE

Ja så temmelig.

HELMER

Nå, da er det højst rimeligt, at jeg kan skaffe Dem en ansættelse –

NORA *klapper i hænderne*

Ser du; ser du!

HELMER

De er kommen i et heldigt øjeblik, frue –

FRU LINDE

Å, hvorledes skal jeg takke Dem –?

HELMER

Behøves slet ikke. (*trækker yderfrakken på*) Men idag må De have mig undskyldt –

RANK

Vent; jeg går med dig. (*henter sin pelts i entreen og varmer den ved ovnen*)

NORA

Bliv ikke længe ude, kære Torvald.

HELMER

En times tid; ikke mere.

NORA

Går du også, Kristine?

FRU LINDE *tager ydertøjet på*

Ja, nu må jeg ud og se mig om efter et værelse.

HELMER

Så går vi måske ned over gaden sammen.

NORA *hjælper hende*

Hvor kedeligt, at vi skal bo så indskrænket; men det er os umuligt at –

FRU LINDE

Å, hvad tænker du på! Farvel, kære Nora, og tak for alt.

NORA

Farvel sålænge. Ja, iaften kommer du naturligvis igen. Og De også, doktor Rank. Hvad? Om De blir så bra'? Å jo såmæn gør De så; pak Dem bare godt ind.

Man går under almindelig samtale ud i entréen. Der høres børnestemmer udenfor på trappen.

NORA

Der er de! Der er de!

Hun løber hen og lukker op. Barnepigen Anne-Marie kommer med børnene.

NORA

Kom ind; kom ind! (*bøjer sig ned og kysser dem*) Å I søde, velsignede –! Ser du dem, Kristine? Er de ikke dejlige!

RANK

Ikke passiar her i luftdraget!

HELMER

Kom, fru Linde; nu blir her ikke udholdeligt for andre end mødre.

Doktor Rank, Helmer og fru Linde går nedover trapperne. Barnepigen går ind i stuen med børnene, Nora ligeledes, idet hun lukker døren til forstuen.

NORA

Hvor friske og kække I ser ud. Nej, for røde kinder I har fået! Som æbler og roser. *(børnene taler i munden på hende under det følgende)* Har I moret jer så godt? Det var jo prægtigt. Ja så; du har trukket både Emmy og Bob på kælken? Nej tænk, på engang! Ja, du er en flink gut, Ivar. Å, lad mig holde hende lidt, Anne-Marie. Mit søde lille dukkebarn! *(tager den mindste fra barnepigen og danser med hende)* Ja, ja, mamma skal danse med Bob også. Hvad? Har I kastet snebold? Å, der skulde jeg have været med! Nej, ikke det; jeg vil selv klæde dem af, Anne-Marie. Å jo, lad mig få lov; det er så morsomt. Gå ind så længe; du ser så forfrossen ud. Der står varm kaffe til dig på ovnen.

Barnepigen går ind i værelset tilvenstre. Nora tager børnenes ydertøj af og kaster det omkring, idet hun lar dem fortælle i munden på hverandre.

NORA

Ja så? Så der var en stor hund, som løb efter jer? Men den bed ikke? Nej, hundene bider ikke små dejlige dukkebørn. Ikke se i pakkerne, Ivar! Hvad det er? Ja, det skulde I bare vide. Å nej, nej; det er noget fælt noget. Så? Skal vi lege? Hvad skal vi lege? Gemmespil. Ja lad os lege gemmespil. Bob skal gemme sig først. Skal jeg? Ja, lad mig gemme mig først.

Hun og børnene leger under latter og jubel i stuen og i det tilstødende værelse til højre. Tilsidst gemmer Nora sig under bordet; børnene kommer stormende ind, søger, men kan ikke finde hende, hører hendes dæmpede latter, styrter hen til bordet, løfter tæppet op, ser hende. Stormende jubel. Hun kryber frem som for at skræmme dem. Ny jubel. Det har imidlertid banket på indgangsdøren; ingen har lagt mærke til det. Nu åbnes døren halvt og sagfører Krogstad kommer tilsyne; han venter lidt; legen fortsættes.

KROGSTAD

Om forladelse, fru Helmer –

NORA med et dæmpet skrig, vender sig og springer halvt iveau

Ah! Hvad vil De?

KROGSTAD

Undskyld; yderdøren stod påklem; der må nogen have glemt at lukke den –

NORA rejser sig

Min mand er ikke hjemme, herr Krogstad.

KROGSTAD

Jeg ved det.

NORA

Ja – hvad vil De så her?

KROGSTAD

Tale et ord med Dem.

NORA

Med –? (*til børnene, sagte*) Gå ind til Anne-Marie. Hvad? Nej, den fremmede mand vil ikke gøre mamma noget ondt. Når han er gået, skal vi lege igen.

Hun fører børnene ind i værelset tilvenstre og lukker døren efter dem.

NORA *urolig, spændt*

De vil tale med mig?

KROGSTAD

Ja, jeg vil det.

NORA

Idag –? Men vi har jo endnu ikke den første i måneden –

KROGSTAD

Nej, vi har julaften. Det vil komme an på Dem selv, hvad juleglæde De får.

NORA

Hvad er det, De vil? Jeg kan aldeles ikke idag –

KROGSTAD

Det skal vi indtil videre ikke snakke om. Det er noget andet. De har dog vel tid et øjeblik?

NORA

Å ja; ja visst, det har jeg nok, endskønt –

KROGSTAD

Godt. Jeg sad inde på Olsens restauration og så Deres mand gå nedover gaden –

NORA

Ja vel.

KROGSTAD

– med en dame.

NORA

Og hvad så?

KROGSTAD

Måtte jeg være så fri at spørge: var ikke den dame en fru Linde?

NORA

Jo.

KROGSTAD

Netop kommen til byen?

NORA

Ja, idag.

KROGSTAD

Hun er jo en god veninde af Dem?

NORA

Jo, det er hun. Men jeg indser ikke –

KROGSTAD

Jeg har også kendt hende engang.

NORA

Det ved jeg.

KROGSTAD

Så? De har rede på den sag. Det tænkte jeg nok. Ja, må jeg så spørge Dem kort og godt: skal fru Linde have nogen ansættelse i Aktiebanken?

NORA

Hvor kan *De* tillade Dem at udspørge *mig*, herr Krogstad, *De*, en af min mands underordnede? Men siden *De* spørger, så skal *De* få vide det: Ja, fru Linde skal have en ansættelse. Og det er mig, som har talt hendes sag, herr Krogstad. Nu ved *De* det.

KROGSTAD

Jeg havde altså lagt rigtig sammen.

NORA *går op og ned ad gulvet*

Å, man har dog vel altid en liden smule indflydelse, skulde jeg tro. Fordi om man er en kvinde, er det slet ikke derfor sagt, at –. Når man står i et underordnet forhold, herr Krogstad, så burde man virkelig vogte sig for at støde nogen, som – hm –

KROGSTAD

– som har indflydelse?

NORA

Ja netop.

KROGSTAD *skifter tone*

Fru Helmer, vil *De* være af den godhed at anvende Deres indflydelse til fordel for mig.

NORA

Hvad nu? Hvad mener *De*?

KROGSTAD

Vil *De* være så god at sørge for, at jeg beholder min underordnede stilling i banken.

NORA

Hvad skal det sige? Hvem tænker på at tage Deres stilling fra *Dem*?

KROGSTAD

Å, *De* behøver ikke at spille den uvidende ligeover for mig. Jeg skønner godt, at det ikke kan være Deres veninde behageligt at udsætte sig for at støde sammen med mig; og jeg skønner nu også, hvem jeg kan takke for, at jeg skal jages væk.

NORA

Men jeg forsikrer *Dem* –

KROGSTAD

Ja, ja, ja, kort og godt: det er endnu tid og jeg råder Dem, at De anvender Deres indflydelse for at forhindre det.

NORA

Men, herr Krogstad, jeg *har* aldeles ingen indflydelse.

KROGSTAD

Ikke det? Jeg syntes, De nylig selv sagde –

NORA

Det var naturligvis ikke således at forstå. Jeg! Hvor kan De tro, at jeg har nogen sådan indflydelse på min mand?

KROGSTAD

Å, jeg kender Deres mand fra studenterdagene. Jeg tænker ikke herr bankdirektøren er fastere, end andre ægtemænd.

NORA

Taler De ringeagtende om min mand, så viser jeg Dem døren.

KROGSTAD

Fruen er modig.

NORA

Jeg er ikke bange for Dem længer. Når nytår er over, skal jeg snart være ude af det hele.

KROGSTAD *mere behersket*

Hør mig nu, frue. Hvis det blir nødvendigt, så kommer jeg til at kæmpe ligesom på livet, for at beholde min lille post i banken.

NORA

Ja, det lader virkelig til.

KROGSTAD

Det er ikke bare for indtægtsens skyld; den er det mig endogså mindst om at gøre. Men der er noget andet –. Nå ja, ud med det! Det er dette her, ser De. De ved naturligvis lige så godt som alle andre, at jeg engang for en del år siden har gjort mig skyldig i en ubesindighed.

NORA

Jeg tror, jeg har hørt om noget sådant.

KROGSTAD

Sagen kom ikke for retten; men alle veje blev ligesom stængte for mig med det samme. Så slog jeg ind på de forretninger, som De jo ved. Noget måtte jeg jo gribe til; og jeg tør sige, jeg har ikke været blandt de værste. Men nu må jeg ud af alt dette. Mine sønner vokser til; for deres skyld må jeg se at skaffe mig tilbage så megen borgerlig agtelse, som muligt. Denne post i banken var ligesom det første trappetrin for mig. Og nu vil Deres mand sparke mig væk fra trappen, så jeg kommer til at stå nede i sølen igen.

NORA

Men for Guds skyld, herr Krogstad, det står aldeles ikke i min magt at hjælpe Dem.

KROGSTAD

Det er fordi De ikke har vilje til det; men jeg har midler til at tvinge Dem.

NORA

De vil dog vel ikke fortælle min mand, at jeg skylder Dem penge?

KROGSTAD

Hm; hvis jeg nu fortalte ham det?

NORA

Det vilde være skammeligt handlet af Dem. (*med gråden i halsen*) Denne hemmelighed, som er min glæde og min stolthed, den skulde han få vide på en så styg og plump måde, – få vide den af Dem. De vil udsætte mig for de frygteligste ubehageligheder –

KROGSTAD

Bare ubehageligheder?

NORA hæftigt

Men gør De det kun; det blir værst for Dem selv; for da får min mand rigtig se, hvilket slet menneske De er, og da får De nu aldeles ikke beholde posten.

KROGSTAD

Jeg spurgte, om det bare var huslige ubehageligheder, De var bange for?

NORA

Får min mand det at vide, så vil han naturligvis straks betale, hvad der står til rest; og så har vi ikke mere med Dem at skaffe.

KROGSTAD et skridt nærmere

Hør, fru Helmer; – enten har De ikke nogen stærk hukommelse, eller også har De ikke videre skøn på forretninger. Jeg får nok sætte Dem lidt grundigere ind i sagen.

NORA

Hvorledes det?

KROGSTAD

Da Deres mand var syg, kom De til mig for at få låne tolv hundrede specier.

NORA

Jeg vidste ingen anden.

KROGSTAD

Jeg loved da at skaffe Dem beløbet –

NORA

De skaffed det jo også.

KROGSTAD

Jeg loved at skaffe Dem beløbet på visse betingelser. De var dengang så optagen af Deres mands sygdom, og så ivrig for at få rejsepenge, at jeg tror, De ikke havde videre tanke for alle biomstændighederne. Det er derfor ikke afvejen at minde Dem om dette. Nå; jeg loved at skaffe Dem pengene mod et gældsbevis, som jeg affatted.

NORA

Ja, og som jeg underskrev.

KROGSTAD

Godt. Men nedenunder tilføjede jeg nogle linjer, hvori Deres fader indestod for gælden. Disse linjer skulde Deres fader underskrive.

NORA

Skulde –? Han underskrev jo.

KROGSTAD

Jeg havde sat datum in blanco; det vil sige, Deres fader skulde selv anføre, på hvilken dag han underskrev papiret. Husker fruene det?

NORA

Ja jeg tror nok –

KROGSTAD

Jeg overgav Dem derpå gældsbeviset, for at De skulde sende det i posten til Deres fader. Var det ikke så?

NORA

Jo.

KROGSTAD

Og det gjorde De naturligvis også straks; for allerede en fem–sex dage efter bragte De mig beviset med Deres faders underskrift. Så fik De da beløbet udbetalt.

NORA

Nu ja; har jeg ikke afbetalt ordentligt?

KROGSTAD

Så temmelig, jo. Men – for at komme tilbage til det, vi talte om, – det var nok en tung tid for Dem dengang, frue?

NORA

Ja det var det.

KROGSTAD

Deres fader lå nok meget syg, tror jeg.

NORA

Han lå på sit yderste.

KROGSTAD

Døde nok kort efter?

NORA

Ja.

KROGSTAD

Sig mig, fru Helmer, skulde De tilfældigvis huske Deres faders dødsdag? Hvad dag i måneden, mener jeg.

NORA

Pappa døde den 29. September.

KROGSTAD

Det er ganske rigtigt; det har jeg erkyndiget mig om. Og derfor er der en besynderlighed, (*tager et papir frem*) som jeg slet ikke kan forklare mig.

NORA

Hvilken besynderlighed? Jeg ved ikke –

KROGSTAD

Det er den besynderlighed, frue, at Deres fader har underskrevet dette gældsbevis tre dage efter sin død.

NORA

Hvorledes? Jeg forstår ikke –

KROGSTAD

Deres fader døde den 29. September. Men se her. Her har Deres fader dateret sin underskrift den 2. Oktober. Er ikke det besynderligt, frue?

Nora tier.

KROGSTAD

Kan De forklare mig det?

Nora tier fremdeles.

KROGSTAD

Påfaldende er det også, at ordene 2. Oktober og årstallet ikke er skrevet med Deres faders håndskrift, men med en håndskrift, som jeg synes jeg skulde kende. Nå, det lar sig jo forklare; Deres fader kan have glemt at datere sin underskrift, og så har en eller anden gjort det på måfå her, forinden man endnu vidste om dødsfaldet. Der er ikke noget ondt i det. Det er navnets underskrift, det kommer an på. Og *den* er jo ægte, fru Helmer? Det er jo virkelig Deres fader, som selv har skrevet sit navn her?

NORA *efter en kort taushed, kaster hovedet tilbage og ser trodsigt på ham*

Nej, det er ikke. Det er *mig*, som har skrevet pappas navn.

KROGSTAD

Hør, frue, – ved De vel, at dette er en farlig tilståelse?

NORA

Hvorfor det? De skal snart få Deres penge.

KROGSTAD

Må jeg gøre Dem et spørgsmål, – hvorfor sendte De ikke papiret til Deres fader?

NORA

Det var umuligt. Pappa lå jo syg. Hvis jeg skulde have bedt om hans underskrift, så måtte jeg også sagt ham, hvad pengene skulde bruges til. Men jeg kunde jo ikke sige ham, så syg som han var, at min mands liv stod i fare. Det var jo umuligt.

KROGSTAD

Så havde det været bedre for Dem, om De havde opgivet den udenlandsrejse.

NORA

Nej, det var umuligt. Den rejse skulde jo redde min mands liv. Den kunde jeg ikke opgive.

KROGSTAD

Men tænkte De da ikke på, at det var et bedrageri imod mig –?

NORA

Det kunde jeg aldeles ikke tage noget hensyn til. Jeg brød mig slet ikke om Dem. Jeg kunde ikke udstå Dem for alle de kolde vanskeligheder, De gjorde, skønt De vidste, hvor farligt det stod til med min mand.

KROGSTAD

Fru Helmer, De har åbenbart ikke nogen klar forestilling om, hvad det egentlig er for noget, De har gjort Dem skyldig i. Men jeg kan fortælle Dem, at det var hverken noget mere eller noget værre, det, jeg engang begik, og som ødelagde hele min borgerlige stilling.

NORA

De? Vil De bilde mig ind, at De skulde have foretaget Dem noget modigt for at redde Deres hustrus liv?

KROGSTAD

Lovene spørger ikke om bevæggrunde.

NORA

Da må det være nogen meget dårlige love.

KROGSTAD

Dårlige eller ikke, – fremlægger jeg dette papir i retten, så blir De dømt efter lovene.

NORA

Det tror jeg aldeles ikke. En datter skulde ikke have ret til at skåne sin gamle dødssyge fader for ængstelser og bekymringer? Skulde ikke en hustru have ret til at redde sin mands liv? Jeg kender ikke lovene så nøje; men jeg er viss på, at der må stå etsteds i dem, at sådant er tilladt. Og det ved ikke De besked om, De, som er sagfører? De må være en dårlig jurist, herr Krogstad.

KROGSTAD

Kan så være. Men forretninger, – slige forretninger, som vi to har med hinanden, – dem tror De dog vel, jeg forstår mig på? Godt. Gør nu hvad De lyster. Men *det* siger jeg Dem: blir jeg udstødt for anden gang, så skal De gøre mig selskab.

Han hilser og går ud gennem forstuen.

NORA *en stund eftertænksom; kaster med nakken*

Å hvad! – At ville gøre mig bange! Så enfoldig er jeg da ikke. (*giver sig ifærd med at lægge børnenes tøj sammen; holder snart op*) Men –? – Nej, men det er jo umuligt! Jeg gjorde det jo af kærlighed.

BØRNENE *i døren tilvenstre*

Mamma, nu gik den fremmede mand ud igennem porten.

NORA

Ja, ja, jeg ved det. Men tal ikke til nogen om den fremmede mand. Hører I det? Ikke til pappa heller!

BØRNENE

Nej, mamma; men vil du så lege igen?

NORA

Nej, nej; ikke nu.

BØRNENE

Å men, mamma, du loved det jo.

NORA

Ja, men jeg kan ikke nu. Gå ind; jeg har så meget at gøre. Gå ind; gå ind, kære søde børn.

Hun nøder dem varsomt ind i værelset og lukker døren efter dem.

NORA sætter sig på sofaen, tager et broderi og gør nogle sting, men går snart istå

Nej! (*kaster broderiet, rejser sig, går til forstuedøren og råber ud*) Helene! Lad mig få træet ind. (*går til bordet tilvenstre og åbner bordskuffen; standser atter*) Nej, men det er jo aldeles umuligt!

STUEPIGEN med grantræet

Hvor skal jeg sætte det, frue?

NORA

Der; midt på gulvet.

STUEPIGEN

Skal jeg ellers hente noget?

NORA

Nej, tak; jeg har, hvad jeg behøver.

Pigen, der har sat træet fra sig, går ud igen.

NORA ifærd med at pynte juletræet

Her skal lys – og her skal blomster. – Det afskyelige menneske! Snak, snak, snak! Der er ingen ting iveau. Juletræet skal blive dejligt. Jeg vil gøre alt, hvad du har lyst til, Torvald; – jeg skal synge for dig, danse for dig –

Helmer, med en pakke papirer under armen, kommer udefra.

NORA

Ah, – kommer du alt igen?

HELMER

Ja. Har her været nogen?

NORA

Her? Nej.

HELMER

Det var besynderligt. Jeg så Krogstad gå ud af porten.

NORA

Så? Å ja, det er sandt, Krogstad var her et øjeblik.

HELMER

Nora, jeg kan se det på dig, han har været her og bedt dig lægge et godt ord ind for ham.

NORA

Ja.

HELMER

Og det skulde du gøre ligesom af egen drift? Du skulde fortie for mig, at han havde været her. Bad han ikke om det også?

NORA

Jo, Torvald; men –

HELMER

Nora, Nora, og det kunde du indlade dig på? Føre samtale med et sligt menneske, og give ham løfte på noget! Og så ovenikøbet sige mig en usandhed!

NORA

En usandhed –?

HELMER

Sagde du ikke, at her ingen havde været? (*truer med fingeren*) Det må aldrig min lille sangfugl gøre mere. En sangfugl må have rent næb at kviddre med; aldrig falske toner. (*tager hende om livet*) Er det ikke så det skal være? Jo, det vidste jeg nok. (*slipper hende*) Og så ikke mere om det. (*sætter sig foran ovnen*) Ah, hvor her er lunt og hyggeligt. (*blader lidt i sine papirer*)

NORA *beskæftiget med juletræet, efter et kort ophold*

Torvald!

HELMER

Ja.

NORA

Jeg glæder mig så umådeligt til kostumeballet hos Stenborgs iovermorgen.

HELMER

Og jeg er umådelig nysgærrig efter at se, hvad du vil overraske mig med.

NORA

Ak, det dumme indfald.

HELMER

Nå?

NORA

Jeg kan ikke finde på noget, som duer; altsammen blir så tåbeligt, så intetsigende.

HELMER

Er lille Nora kommen til *den* erkendelse?

NORA *bag hans stol, med armene på stolryggen*

Har du meget travlt, Torvald?

HELMER

Å –

NORA

Hvad er det for papirer?

HELMER

Banksager.

NORA

Allerede?

HELMER

Jeg har ladet den aftrædende bestyrelse give mig fuldmagt til at foretage de fornødne forandringer i personalet og i forretningsplanen. Det må jeg bruge juleugen til. Jeg vil have alt i orden til nytår.

NORA

Det var altså derfor, at denne stakkers Krogstad –

HELMER

Hm.

NORA *fremdeles lænet til stolryggen, purrer langsomt i hans nakkehår*

Hvis du ikke havde havt så travlt, vilde jeg have bedt dig om en umådelig stor tjeneste, Torvald.

HELMER

Lad mig høre. Hvad skulde det være?

NORA

Der er jo ingen, der har en sådan fin smag, som du. Nu vilde jeg så gerne se godt ud på kostumeballet. Torvald, kunde ikke du tage dig af mig og bestemme, hvad jeg skal være, og hvorledes min dragt skal være indrettet?

HELMER

Aha, er den lille egensindige ude og søger en redningsmand?

NORA

Ja Torvald, jeg kan ikke komme nogen vej uden din hjælp.

HELMER

Godt, godt; jeg skal tænke på sagen; vi skal nok finde på råd.

NORA

Å hvor det er snilt af dig. (*går atter til juletræet; ophold*) Hvor smukt de røde blomster tar sig ud. – Men sig mig, er det virkelig så slemt, det, som denne Krogstad har gjort sig skyldig i?

HELMER

Skrevet falske navne. Har du nogen forestilling om, hvad det vil sige?

NORA

Kan han ikke have gjort det af nød?

HELMER

Jo, eller, som så mange, i ubesindighed. Jeg er ikke så hjerteløs, at jeg ubetinget skulde fordømme en mand for en sådan enkeltstående handlings skyld.

NORA

Nej, ikke sandt, Torvald!

HELMER

Mangen en kan moralsk rejse sig igen, hvis han åbent bekender sin brøde og udstår sin straf.

NORA

Straf –?

HELMER

Men den vej gik nu ikke Krogstad; han hjalp sig igennem ved kneb og kunstgreb; og det er dette, som moralsk har nedbrudt ham.

NORA

Tror du, at det skulde –?

HELMER

Tænk dig blot, hvorledes et sådant skyldbevidst menneske må lyve og hykle og forstille sig til alle sider, må gå med maske på ligeover for sine allernærmeste, ja ligeover for sin egen hustru og sine egne børn. Og dette med børnene, det er just det forfærdeligste, Nora.

NORA

Hvorfor?

HELMER

Fordi en sådan dunstkreds af løgn bringer smitte og sygdomsstof ind i et helt hjemms liv. Hvert åndedrag, som børnene tager i et sådant hus, er fyldt med spirer til noget stygt.

NORA *nærmere bag ham*

Er du viss på det?

HELMER

Å kære, det har jeg tidnok erfaret som advokat. Næsten alle tidligt forvorpne mennesker har havt løgnagtige mødre.

NORA

Hvorfor just – mødre?

HELMER

Det skriver sig hyppigst fra mødrene; men fædre virker naturligvis i samme retning; det ved enhver sagfører meget godt. Og dog har denne Krogstad gået derhjemme i hele år og forgiftet sine egne børn i løgn og forstillelse; det er derfor jeg kalder ham moralsk forkommen. (*strækker hænderne ud imod hende*) Derfor skal min søde lille Nora love mig ikke at tale hans sag. Din hånd på det. Nå, nå, hvad er det? Ræk mig hånden. Se så. Afgjort altså. Jeg forsikrer dig, det vilde været mig umuligt at arbejde sammen med ham; jeg føler bogstavelig et legemligt ildebefindende i slige menneskers nærhed.

NORA *drager hånden til sig og går over på den anden side af juletræet*

Hvor varmt her er. Og jeg har så meget at bestille.

HELMER *rejser sig og samler sine papirer sammen*

Ja, jeg får også tænke på at få læst lidt af dette igennem før bordet. Din dragt skal jeg også tænke på. Og noget til at hænge i guldpapir på juletræet har jeg måske også i beredskab. (*lægger hånden på hendes hoved*) Å du min velsignede lille sangfugl.

Han går ind i sit værelse og lukker døren efter sig.

NORA *sagte, efter en stilhed*

Å hvad! Det er ikke så. Det er umuligt. Det *må* være umuligt.

BARNEPIGEN *i døren tilvenstre*

De små beer så vakkert om de må komme ind til mamma.

NORA

Nej, nej, nej; slip dem ikke ind til mig! Vær hos dem du, Anne-Marie.

BARNEPIGEN

Ja, ja, frue. (*lukker døren*)

NORA *bleg af rædsel*

Fordærve mine små børn –! Forgifte hjemmet? (*kort ophold; hun hæver nakken*) Dette er ikke sandt. Dette er aldrig i evighed sandt.

ANDEN AKT

Samme stue. Oppe i krogen ved pianofortet står juletræet, plukket, forpjusket og med nedbrændte lysestumper. Noras ydertøj ligger på sofaen.

Nora, alene i stuen, går urolig omkring; tilsidst standser hun ved sofaen og tager sin kåbe.

NORA *slipper kåben igen*

Nu kom der nogen! (*mod døren; lytter*) Nej, – der er ingen. Naturligvis – der kommer ingen idag, første juledag; – og ikke imorgen heller. – Men kanske – (*åbner døren og ser ud*) Nej; ingenting i brevkassen; ganske tom. (*går fremover gulvet*) Å tosseri! Han gør naturligvis ikke alvor af det. Der *kan* jo ikke ske noget sligt. Det er umuligt. Jeg har jo tre små børn.

Barnepigens, med en stor papæske, kommer fra værelset tilvenstre.

BARNEPIGEN

Jo endelig fandt jeg da æsken med maskeradeklæderne.

NORA

Tak; sæt den på bordet.

BARNEPIGEN *gør så*

Men de er nok svært i uorden.

NORA

Å gid jeg kunde rive dem i hundred tusend stykker!

BARNEPIGEN

Bevares; de kan godt sættes istand; bare lidt tålmodighed.

NORA

Ja, jeg vil gå hen og få fru Linde til at hjælpe mig.

BARNEPIGEN

Nu ud igen? I dette stygge vejr? Fru Nora forkøler sig, – blir syg.

NORA

Å, det var ikke det værste. – Hvorledes har børnene det?

BARNEPIGEN

De stakkers småkryb leger med julegaverne, men –

NORA

Spør de tidt efter mig?

BARNEPIGEN

De er jo så vant til at ha'e mamma om sig.

NORA

Ja men, Anne-Marie, jeg *kan* ikke herefter være så meget sammen med dem som før.

BARNEPIGEN

Nå, småbørn værner sig til alleting.

NORA

Tror du det? Tror du, de vilde glemme sin mamma, hvis hun var ganske borte?

BARNEPIGEN

Bevares; – ganske borte!

NORA

Hør, sig mig, Anne-Marie, – det har jeg så ofte tænkt på, – hvorledes kunde du bære over dit hjerte at sætte dit barn ud til fremmede?

BARNEPIGEN

Men det måtte jeg jo, når jeg skulde være amme for lille Nora.

NORA

Ja men at du *vilde* det?

BARNEPIGEN

Når jeg kunde få en så god plads? En fattig pige, som er kommen i ulykke, må være glad til. For det slette menneske gjorde jo ingenting for mig.

NORA

Men din datter har da visst glemt dig.

BARNEPIGEN

Å nej såmæn har hun ikke. Hun skrev da til mig, både da hun gik til præsten og da hun var blevet gift.

NORA *tager hende om halsen*

Du gamle Anne-Marie, du var en god moder for mig, da jeg var liden.

BARNEPIGEN

Lille Nora, stakker, havde jo ingen anden mor end jeg.

NORA

Og hvis de små ingen anden havde, så ved jeg nok, at du vilde –. Snak, snak, snak. (*åbner æsken*) Gå ind til dem. Nu må jeg –. Imorgen skal du få se, hvor dejlig jeg skal bli.

BARNEPIGEN

Ja, der blir såmæn ingen på hele ballet så dejlig som fru Nora.

Hun går ind i værelset tilvenstre.

NORA *begynder at pakke ud af æsken, men kaster snart det hele fra sig*

Å, hvis jeg turde gå ud. Hvis bare ingen kom. Hvis her bare ikke hændte noget herhjemme imens. Dum snak; der kommer ingen. Bare ikke tænke. Børste af muffen. Dejlige handsker, dejlige handsker. Slå det hen; slå det hen! En, to, tre, fire, fem, sex – (*skriger*) Ah, der kommer de – (*vil imod døren, men står ubeslutsom*)

Fru Linde kommer fra forstuen, hvor hun har skilt sig ved ydertøjet.

NORA

Å, er det dig, Kristine. Der er vel ingen andre derude? – Hvor det var godt, at du kom.

FRU LINDE

Jeg hører, du har været oppe og spurgt efter mig.

NORA

Ja, jeg gik just forbi. Der er noget, du endelig må hjælpe mig med. Lad os sætte os her i sofaen. Se her. Der skal være kostumebal imorgenaften ovenpå hos konsul Stenborgs, og nu vil Torvald, at jeg skal være neapolitansk fiskerpige og danse Tarantella, for den lærte jeg på Capri.

FRU LINDE

Se, se; du skal give en hel forestilling?

NORA

Ja Torvald siger, jeg bør gøre det. Se, her har jeg dragten; den lod Torvald sy til mig dernede; men nu er det altså sammen så forrevet, og jeg ved slet ikke –

FRU LINDE

Å det skal vi snart få istand; det er jo ikke andet end besætningen, som er gået lidt løs hist og her. Nå og tråd? Nå, her har vi jo hvad vi behøver.

NORA

Å hvor det er snilt af dig.

FRU LINDE *syr*

Så du skal altså være forklædt imorgen, Nora? Ved du hvad, – da kommer jeg hen et øjeblik og ser dig pyntet. Men jeg har jo rent glemt at takke dig for den hyggelige aften igår.

NORA *rejser sig og går bortover gulvet*

Å igår synes jeg ikke her var så hyggeligt, som det plejer. – Du skulde kommet lidt før til byen, Kristine. – Ja, Torvald forstår rigtignok at gøre hjemmet fint og dejligt.

FRU LINDE

Du ikke mindre, tænker jeg; du er vel ikke for ingenting din faders datter. Men sig mig, er doktor Rank altid så nedstemt som igår?

NORA

Nej, igår var det svært påfaldende. Men han bærer forresten på en meget farlig sygdom. Han har tæring i rygmarven, stakker. Jeg skal sige dig, hans fader var et væmmeligt menneske, som holdt elskerinder og sådant noget; og derfor blev sønnen sygelig fra barndommen af, forstår du.

FRU LINDE *lar sytøjet synke*

Men kæreste, bedste Nora, hvor får du sligt at vide?

NORA *spadserer*

Pyt, – når man har tre børn, så får en undertiden besøg af – af fruer, som er så halvvejs lægekyndige; og de fortæller en jo et og andet.

FRU LINDE *syr igen; kort taushed*

Kommer doktor Rank hver dag her i huset?

NORA

Hver evige dag. Han er jo Torvalds bedste ungdomsven, og *min* gode ven også. Doktor Rank hører ligesom huset til.

FRU LINDE

Men sig mig du: er den mand fuldt oprigtig? Jeg mener, vil han ikke gerne sige folk behageligheder?

NORA

Nej tvertimod. Hvor falder du på det?

FRU LINDE

Da du igår forestilled mig for ham, forsikred han, at han ofte havde hørt mit navn her i huset; men siden mærked jeg, at din mand slet ikke havde noget begreb om, hvem jeg egentlig var. Hvor kunde så doktor Rank –?

NORA

Jo det er ganske rigtigt, Kristine. Torvald holder jo så ubeskrivelig meget af mig; og derfor vil han eje mig ganske alene, som han siger. I den første tid blev han ligesom skinsyg bare jeg nævnte nogen af de kære mennesker derhjemme. Så lod jeg det naturligvis være. Men med doktor Rank taler jeg tidt om sligt noget; for han vil gerne høre på det, ser du.

FRU LINDE

Hør her, Nora; du er i mange stykker som et barn endnu; jeg er jo adskilligt ældre end du, og har lidt mere erfaring. Jeg vil sige dig noget: du skulde se at komme ud af dette her med doktor Rank.

NORA

Hvad for noget skulde jeg se at komme ud af?

FRU LINDE

Både af det ene og af det andet, synes jeg. Igår snakked du noget om en rig beundrer, som skulde skaffe dig penge –

NORA

Ja, en, som ikke er til – desværre. Men hvad så?

FRU LINDE

Har doktor Rank formue?

NORA

Ja det har han.

FRU LINDE

Og ingen at sørge for?

NORA

Nej, ingen; men –?

FRU LINDE

Og han kommer hver dag her i huset?

NORA

Ja, det hører du jo.

FRU LINDE

Men hvor kan den fine mand være så pågående?

NORA

Jeg forstår dig aldeles ikke.

FRU LINDE

Forstil dig nu ikke, Nora. Tror du ikke jeg skønner, hvem du har lånt de tolv hundrede specier af?

NORA

Er du fra sans og samling? Kan du tænke dig noget sligt! En ven af os, som kommer her hver eneste dag! Hvilken frygtelig pinlig stilling vilde ikke det være?

FRU LINDE

Altså virkelig ikke ham?

NORA

Nej, det forsikrer jeg dig. Det har aldrig et øjeblik kunnet falde mig ind –. Han havde heller ingen penge at låne bort dengang; han arved først bagefter.

FRU LINDE

Nå, det tror jeg var et held for dig, min kære Nora.

NORA

Nej, det kunde da aldrig falde mig ind at bede doktor Rank –. Forresten er jeg ganske viss på, at dersom jeg bad ham –

FRU LINDE

Men det gør du naturligvis ikke.

NORA

Nej naturligvis. Jeg synes ikke, jeg kan tænke mig, at det skulde bli nødvendigt. Men jeg er ganske sikker på, at dersom jeg talte til doktor Rank –

FRU LINDE

Bag din mands ryg?

NORA

Jeg må ud af det andet; *det* er også bag hans ryg. Jeg *må* ud af dette her.

FRU LINDE

Ja, ja, det sagde jeg også igår; men –

NORA *går op og ned*

En mand kan meget bedre klare sligt noget, end et fruentimmer –

FRU LINDE

Ens egen mand, ja.

NORA

Sniksnak. (*standser*) Når en betaler alt, hvad en skylder, så får en jo sit gældsbevis tilbage?

FRU LINDE

Ja det forstår sig.

NORA

Og kan rive det i hundrede tusend stykker og brænde det op, – det ækle skidne papir!

FRU LINDE *ser stift på hende, lægger sytøjet fra sig og rejser sig langsomt*

Nora, du skjuler noget for mig.

NORA

Kan du se det på mig?

FRU LINDE

Der er hændt dig noget siden igår morges. Nora, hvad er det for noget?

NORA *imod hende*

Kristine! *(lytter)* Hys! Nu kom Torvald hjem. Se her; sæt dig ind til børnene sålænge. Torvald tåler ikke at se skræddersøm. Lad Anne-Marie hjælpe dig.

FRU LINDE *samler en del af sagerne sammen*

Ja, ja, men jeg går ikke herfra, før vi har talt oprigtigt sammen.

Hun går ind til venstre; i det samme kommer Helmer fra forstuen.

NORA *går ham imøde*

Å, hvor jeg har ventet på dig, kære Torvald.

HELMER

Var det sypigen –?

NORA

Nej, det var Kristine; hun hjælper mig at gøre min dragt istand. Du kan tro, jeg skal komme til at tage mig ud.

HELMER

Ja var det ikke et ganske heldigt indfald af mig?

NORA

Prægtigt! Men er jeg ikke også snil, at jeg følger dig?

HELMER *tager hende under hagen*

Snil – fordi du følger din mand? Nå, nå, du lille galning, jeg ved nok, du mente det ikke så. Men jeg vil ikke forstyrre dig; du skal vel prøve, kan jeg tro.

NORA

Og du skal vel arbejde?

HELMER

Ja. *(viser en pakke papirer)* Se her. Jeg har været nede i banken – *(vil gå ind i sit værelse)*

NORA

Torvald.

HELMER *standser*

Ja.

NORA

Hvis nu din lille ekorn bad dig rigtig inderlig vakkert om en ting –?

HELMER

Hvad så?

NORA

Vilde du så gøre det?

HELMER

Først må jeg naturligvis vide, hvad det er.

NORA

Ekornen skulde løbe omkring og gøre spilopper, hvis du vilde være snil og føjelig.

HELMER

Frem med det da.

NORA

Lærkefuglen skulde kvidre i alle stuerne, både højt og lavt –

HELMER

Å hvad, det gør jo lærkefuglen alligevel.

NORA

Jeg skulde lege alfepige og danse for dig i måneskinnet, Torvald.

HELMER

Nora, – det er dog vel aldrig det, du slog på imorges?

NORA nærmere

Jo, Torvald, jeg beer dig *så* bønligt!

HELMER

Og du har virkelig mod til at rippe den sag op igen?

NORA

Ja, ja, du *må* føje mig; du *må* lade Krogstad få beholde sin post i banken.

HELMER

Min kære Nora, hans post har jeg bestemt for fru Linde.

NORA

Ja, det er umådelig snilt af dig; men du kan jo bare afskedige en anden kontorist istedetfor Krogstad.

HELMER

Dette er dog en utrolig egensindighed! Fordi du går hen og gir et ubetænksomt løfte om at tale for ham, så skulde jeg –!

NORA

Det er ikke derfor, Torvald. Det er for din egen skyld. Dette menneske skriver jo i de styggeste aviser; det har du selv sagt. Han kan gøre dig så usigelig meget ondt. Jeg har en sådan dødelig angst for ham –

HELMER

Aha, jeg forstår; det er gamle erindringer, som skræmmer dig op.

NORA

Hvad mener du med det?

HELMER

Du tænker naturligvis på din fader.

NORA

Ja; ja vel. Husk bare på, hvorledes ondskabsfulde mennesker skrev i aviserne om pappa og bagtalte ham så grueligt. Jeg tror, de havde fået ham afsat, hvis ikke departementet havde sendt dig derhen for at se efter, og hvis ikke du havde været så velvillig og så hjælpsom imod ham.

HELMER

Min lille Nora, der er en betydelig forskel mellem din fader og mig. Din fader var ingen uangribelig embedsmand. Men det er jeg; og det håber jeg, at jeg skal blive ved at være så længe jeg står i min stilling.

NORA

Å, der er ingen som ved, hvad onde mennesker kan finde på. Nu kunde vi få det så godt, så roligt og lykkeligt her i vort fredelige og sorgløse hjem, – du og jeg og børnene, Torvald! Derfor er det, at jeg beer dig så inderligt –

HELMER

Og just ved at gå i forbøn for ham gør du mig det umuligt at beholde ham. Det er allerede bekendt i banken, at jeg vil afskedige Krogstad. Skulde det nu rygtes, at den nye bankdirektør havde ladet sig omstemme af sin kone –

NORA

Ja hvad så –?

HELMER

Nej naturligvis; når bare den lille egensindige kunde få sin vilje –. Jeg skulde gå hen og gøre mig latterlig for hele personalet, – bringe folk på den tanke, at jeg var afhængig af alskens fremmede indflydelser? Jo du kan tro, jeg vilde snart komme til at spore følgerne! Og desuden, – der er en omstændighed, som gør Krogstad aldeles umulig i banken, så længe jeg står som direktør.

NORA

Hvad er det for noget?

HELMER

Hans moralske brøst kunde jeg måske i nødsfald have overset –

NORA

Ja, ikke sandt, Torvald?

HELMER

Og jeg hører, han skal være ganske brugbar også. Men han er en ungdomsbekendt af mig. Det er et af disse overilede bekendtskaber, som man så mangan gang senere hen i livet generes af. Ja jeg kan gerne sige dig det lige ud: vi er dus. Og dette taktløse menneske lægger slet ikke skjul på det, når andre er tilstede. Tvertimod, – han tror, at det berettiger ham til en familiær tone imod mig; og så trumfer han hvert øjeblik ud med sit: du, du Helmer. Jeg forsikrer dig, det virker højst pinligt på mig. Han vilde gøre mig min stilling i banken utålelig.

NORA

Torvald, alt dette mener du ikke noget med.

HELMER

Ja så? Hvorfor ikke?

NORA

Nej, for dette her er jo bare smålige hensyn.

HELMER

Hvad er det, du siger? Smålig? Synes du, jeg er smålig!

NORA

Nej, tvertimod, kære Torvald; og just derfor –

HELMER

Lige meget; du kalder mine bevæggrunde smålige; så må vel jeg også være det. Smålig! Ja så! – Nå, dette skal tilforladelig få en ende. (*går til forstuedøren og råber*) Helene!

NORA

Hvad vil du?

HELMER *søger mellem sine papirer*

En afgørelse.

Stuepigen kommer ind.

HELMER

Se her; tag dette brev; gå ned med det straks. Få fat i et bybud og lad ham besørge det. Men hurtigt. Adressen står udenpå. Se, der er penge.

STUEPIGEN

Godt.

Hun går med brevet.

HELMER *lægger papirerne sammen*

Se så, min lille fru stivnakke.

NORA *åndeløs*

Torvald, – hvad var det for et brev?

HELMER

Krogstads opsigelse.

NORA

Kald det tilbage, Torvald! Det er endnu tid. Å, Torvald, kald det tilbage! Gør det for min skyld; – for din egen skyld; for børnenes skyld! Hører du, Torvald; gør det! Du ved ikke, hvad dette kan bringe over os alle.

HELMER

For sent.

NORA

Ja, for sent.

HELMER

Kære Nora, jeg tilgiver dig denne angst, som du her går i, skønt den igrunden er en fornærmelse imod mig. Jo, det er! Eller er det måske ikke en fornærmelse at tro, at *jeg* skulde være bange for en forkommen vinkelskrivers hævn? Men jeg tilgiver dig det alligevel, fordi det så smukt vidner om din store kærlighed til mig. (*tager hende i sine arme*) Således skal det være, min egen elskede Nora. Lad så komme, hvad der vil. Når det rigtig gælder, kan du tro, jeg har både mod og kræfter. Du skal se, jeg er mand for at tage alt på mig.

NORA *skrækslagen*

Hvad mener du med det?

HELMER

Alt, siger jeg –

NORA *fattet*

Det skal du aldrig i evighed gøre.

HELMER

Godt; så deler vi, Nora, – som mand og hustru. Det er, som det skal være. (*kæler for hende*) Er du nu fornøjet? Så, så, så; ikke disse forskræmte dueøjne. Det er jo allsammen ikke andet end de tommeste indbildninger. – Nu skulde du spille Tarantellaen igennem og øve dig med tamburinen. Jeg sætter mig i det indre kontor og lukker mellemdøren, så hører jeg ingenting; du kan gøre al den larm du vil. (*vender sig i døren*) Og når Rank kommer, så sig ham, hvor han kan finde mig.

Han nikker til hende, går med sine papirer ind i sit værelse og lukker efter sig.

NORA *forvildet af angst, står som fastnaglet, hvisker*

Han var istand til at gøre det. Han gør det. Han gør det, trods alt i verden. – Nej, aldrig i evighed dette! Før alt andet! Redning –! En udvej – (*det ringer i forstuen*) Doktor Rank –! Før alt andet! Før alt, hvad det så skal være!

Hun stryger sig over ansigtet, griber sig sammen og går hen og åbner døren til forstuen. Doktor Rank står derude og hænger sin peltsfrakke op. Under det følgende begynder det at mørkne.

NORA

Goddag, doktor Rank. Jeg kendte Dem på ringningen. Men De skal ikke gå ind til Torvald nu; for jeg tror, han har noget at bestille.

RANK

Og De?

NORA *idet han går ind i stuen og hun lukker døren efter ham*

Å det ved De nok, – for Dem har jeg altid en stund tilovers.

RANK

Tak for det. Det skal jeg gøre brug af så længe jeg kan.

NORA

Hvad mener De med det? Så længe De kan?

RANK

Ja. Forskrækker *det* Dem?

NORA

Nå, det er et så underligt udtryk. Skulde der da indtræffe noget?

RANK

Der vil indtræffe det, som jeg længe har været forberedt på. Men jeg trode rigtignok ikke, at det skulde komme så snart.

NORA *griber efter hans arm*

Hvad er det, De har fået at vide? Doktor Rank, De skal sige mig det!

RANK *sætter sig ved ovnen*

Med mig går det nedover. Det er ikke noget at gøre ved.

NORA *ånder lettet*

Er det Dem –?

RANK

Hvem ellers? Det kan ikke nytte at lyve for sig selv. Jeg er den miserableste af alle mine patienter, fru Helmer. I disse dage har jeg foretaget et generalopgør af min indre status. Bankerot. Inden en måned ligger jeg måske og rådner oppe på kirkegården.

NORA

Å fy, hvor stygt De taler.

RANK

Tingen er også forbandet styg. Men det værste er, at der vil gå så megen anden styghed forud. Der står nu bare en eneste undersøgelse tilbage; når jeg er færdig med den, så ved jeg så omtrent, hvad tid opløsningen begynder. Der er noget, jeg vil sige Dem. Helmer har i sin fine natur en så udpræget modbydelighed mod alt, hvad der er hæsligt. Jeg vil ikke ha'e ham i mit sygeværelse –

NORA

Å men doktor Rank –

RANK

Jeg vil ikke ha'e ham der. På ingen måde. Jeg stænger min dør for ham. – Så snart jeg har fået fuld visshed for det værste, sender jeg Dem mit visitkort med et sort kors på, og da ved De, at nu er ødelæggelsens vederstyggelighed begyndt.

NORA

Nej, idag er De da rent urimelig. Og jeg, som så gerne vilde, at De skulde have været i rigtig godt lune.

RANK

Med døden i hænderne? – Og således at bøde for en andens skyld. Er der retfærdighed i dette? Og i hver eneste familie råder der på en eller anden måde en slig ubønhørlig gengældelse –

NORA *holder for ørerne*

Sniksnak! Lystig; lystig!

RANK

Ja, det er minsæl ikke andet, end til at le ad, det hele. Min arme, uskyldige ryggrad må svie for min faders lystige løjtnantsdage.

NORA *ved bordet til venstre*

Han var jo så henfalden til asparges og gåseleverpostej. Var det ikke så?

RANK

Jo; og til trøfler.

NORA

Ja trøfler, ja. Og så til østers, tror jeg?

RANK

Ja østers, østers; det forstår sig.

NORA

Og så al den portvin og champagne til. Det er sørgeligt, at alle disse lækre ting skal slå sig på benraden.

RANK

Især at de skal slå sig på en ulykkelig benrad, som ikke har fået det mindste godt af dem.

NORA

Ak ja, det er nu det allersørgeligste.

RANK *ser forskende på hende*

Hm –

NORA *lidt efter*

Hvorfor smilte De?

RANK

Nej, det var Dem, som lo.

NORA

Nej, det var Dem, som smilte, doktor Rank!

RANK *rejser sig*

De er nok en større skælm, end jeg havde tænkt.

NORA

Jeg er så opsat på galskaber idag.

RANK

Det lader til.

NORA *med begge hænder på hans skuldre*

Kære, kære doktor Rank, De skal ikke dø fra Torvald og mig.

RANK

Å det savn vilde De såmæn let forvinde. Den, som går bort, glemmes snart.

NORA *ser angst på ham*

Tror De det?

RANK

Man slutter nye forbindelser, og så –

NORA

Hvem slutter nye forbindelser?

RANK

Det vil både De og Helmer gøre, når jeg er væk. De selv er allerede i god gang, synes jeg. Hvad skulde denne fru Linde her igåftes?

NORA

Aha, – De er dog vel aldrig skinsyg på den stakkers Kristine?

RANK

Jo, jeg er. Hun vil blive min efterfølgerske her i huset. Når jeg har fået forfald, skal kanske dette fruentimmer –

NORA

Hys; tal ikke så højt; hun er derinde.

RANK

Idag også? Ser De vel.

NORA

Bare for at sy på min dragt. Herregud, hvor urimelig De er. (*sætter sig på sofaen*) Vær nu snil, doktor Rank; imorgen skal De få se, hvor smukt jeg skal danse; og da skal De forestille Dem, at jeg gør det bare for Deres skyld, – ja, og så naturligvis for Torvalds; – det forstår sig. (*tager forskellige sager ud af æsken*) Doktor Rank; sæt Dem her, så skal jeg vise Dem noget.

RANK sætter sig

Hvad er det?

NORA

Se her. Se!

RANK

Silkestrømper.

NORA

Kødfarvede. Er ikke *de* dejlige? Ja, nu er her så mørkt; men imorgen –. Nej, nej, nej; De får bare se fodbladet. Å jo, De kan såmæn gerne få se oventil også.

RANK

Hm –

NORA

Hvorfor ser De så kritisk ud? Tror De kanske ikke de passer?

RANK

Det kan jeg umuligt ha'e nogen begrundet formening om.

NORA ser et øjeblik på ham

Fy skam Dem. (*slår ham let på øret med strømperne*) Det skal De ha'e. (*pakker dem atter sammen*)

RANK

Og hvad er det så for andre herligheder, jeg skal få se.

NORA

De får ikke se en smule mere; for De er uskikkelig.

Hun nynner lidt og leder mellem sagerne.

RANK *efter en kort taushed*

Når jeg sidder her således ganske fortrolig sammen med Dem, så begriber jeg ikke – nej, jeg fatter det ikke – hvad der skulde blevet af mig, hvis jeg aldrig var kommen her i huset.

NORA *smiler*

Jo jeg tror nok, at De igrunden hygger Dem ganske godt hos os.

RANK *sagtere, ser hen for sig*

Og så at skulle gå fra det altsammen –

NORA

Sniksnak; De går ikke fra det.

RANK *som før*

– og ikke kunne efterlade sig et fattigt takkens tegn engang; knapt nok et flygtigt savn, – ikke andet, end en ledig plads, som kan udfyldes af den første den bedste.

NORA

Og hvis jeg nu bad Dem om –? Nej –

RANK

Om hvad?

NORA

Om et stort bevis på Deres venskab –

RANK

Ja, ja?

NORA

Nej jeg mener, – om en umådelig stor tjeneste –

RANK

Vilde De virkelig for *en* gangs skyld gøre mig så lykkelig?

NORA

Å, De ved jo slet ikke, hvad det er.

RANK

Nu godt; så sig det.

NORA

Nej men jeg kan ikke, doktor Rank; det er noget så urimelig meget, – både et råd og en hjælp og en tjeneste –

RANK

Så meget desto bedre. Det er mig ufatteligt, hvad De kan mene. Men så tal dog. Har jeg da ikke Deres fortrolighed?

NORA

Jo det har De som ingen anden. De er min troeste og bedste ven, det ved jeg nok. Derfor vil jeg også sige Dem det. Nu vel da, doktor Rank; der er noget, som De må hjælpe mig at forhindre. De ved, hvor inderligt, hvor ubeskrivelig højt Torvald elsker mig; aldrig et øjeblik vilde han betænke sig på at give sit liv hen for min skyld.

RANK *bøjet mod hende*

Nora, – tror De da, at han er den eneste –?

NORA *med et let ryk*

Som –?

RANK

Som gladelig gav sit liv hen for Deres skyld.

NORA *tungt*

Ja så.

RANK

Jeg har svoret ved mig selv, at De skulde vide det, før jeg gik bort. En bedre lejlighed vilde jeg aldrig finde. – Ja, Nora, nu ved De det. Og nu ved De altså også, at til mig kan De betro Dem, som til ingen anden.

NORA *rejser sig; jævnt og roligt*

Lad mig slippe frem.

RANK *gør plads for hende, men bliver siddende*

Nora –

NORA *i døren til forstuen*

Helene, bring lampen ind. – (*går hen imod ovnen*) Ak, kære doktor Rank, dette her var virkelig stygt af Dem.

RANK *rejser sig*

At jeg har elsket Dem fuldt så inderligt, som nogen anden? Var *det* stygt?

NORA

Nej, men at De går hen og siger mig det. Det var jo slet ikke nødvendigt –

RANK

Hvad mener De? Har De da vidst –?

Stuepigen kommer ind med lampen, sætter den på bordet og går ud igen.

RANK

Nora, – fru Helmer –, jeg spør Dem, har De vidst noget?

NORA

Å hvad ved jeg, hvad jeg har vidst eller ikke vidst? Jeg kan virkelig ikke sige Dem –. At De kunde være så klodset, doktor Rank! Nu var alting så godt.

RANK

Nå, De har ialtfald nu visshed for, at jeg står Dem til rådighed med liv og sjæl. Og vil De så tale ud.

NORA *ser på ham*

Efter dette?

RANK

Jeg beer Dem, lad mig få vide hvad det er.

NORA

Ingenting kan De få vide nu.

RANK

Jo, jo. Således må De ikke straffe mig. Lad mig få lov til at gøre for Dem, hvad der står i menneskelig magt.

NORA

Nu kan De ingenting gøre for mig. – Forresten behøver jeg visst ikke nogen hjælp. De skal se, det er bare indbildninger altsammen. Ja visst er det så. Naturligvis! (*sætter sig i gyngestolen, ser på ham, smiler*) Jo, De er rigtignok en net herre, doktor Rank. Synes De ikke, De skammer Dem, nu lampen er kommen ind?

RANK

Nej; egentlig ikke. Men jeg skal kanske gå – for stedse?

NORA

Nej, det skal De da rigtignok ikke gøre. De skal naturligvis komme her som før. De ved jo godt, Torvald kan ikke undvære Dem.

RANK

Ja, men *De*?

NORA

Å, jeg synes altid her blir så uhyre fornøjeligt, når De kommer.

RANK

Det er just det, som lokked mig ind på et vildspor. De er mig en gåde. Mangengang har det forekommet mig, at De næsten ligeså gerne vilde være sammen med mig, som med Helmer.

NORA

Ja, ser De, der er jo nogle mennesker, som man holder mest af, og andre mennesker, som man næsten helst vil være sammen med.

RANK

Å ja, der er noget i det.

NORA

Da jeg var hjemme, holdt jeg naturligvis mest af pappa. Men jeg syntes altid det var så umådelig morsomt, når jeg kunde stjæle mig ned i pigekammeret; for de vejledet mig ikke en smule; og så talte de altid så meget fornøjeligt sig imellem.

RANK

Aha; det er altså *dem*, jeg har afløst.

NORA *springer op og hen til ham*

Å, kære, snille doktor Rank, det mente jeg jo slet ikke. Men De kan vel skønne, at det er med Torvald ligesom med pappa –

Stuepigen kommer fra forstuen.

STUEPIGEN

Frue! (*hvisker og rækker hende et kort*)

NORA *kaster et øje på kortet*

Ah! (stikker det i lommen)

RANK

Noget galt på færde?

NORA

Nej, nej, på ingen måde; det er bare noget –; det er min nye dragt –

RANK

Hvorledes? Der ligger jo Deres dragt.

NORA

Å, ja den; men det er en anden; jeg har bestilt den –; Torvald må ikke vide det –

RANK

Aha, der har vi altså den store hemmelighed.

NORA

Ja visst; gå bare ind til ham; han sidder i det indre værelse; hold ham op så længe –

RANK

Vær rolig; han skal ikke slippe fra mig.

Han går ind i Helmers værelse.

NORA *til pigen*

Og han står og venter i køkkenet?

STUEPIGEN

Ja, han kom op bagtrappen –

NORA

Men sagde du ham ikke, at her var nogen?

STUEPIGEN

Jo, men det hjalp ikke.

NORA

Han vil ikke gå igen?

STUEPIGEN

Nej, han går ikke, før han får talt med fruen.

NORA

Så lad ham komme ind; men sagte. Helene, du må ikke sige det til nogen; det er en overraskelse for min mand.

STUEPIGEN

Ja, ja, jeg forstår nok –

Hun går ud.

NORA

Det forfærdelige sker. Det kommer alligevel. Nej, nej, nej, det kan ikke ske; det skal ikke ske.

Hun går hen og skyder skodden for Helmers dør.

Stuepigen åbner forstuedøren for sagfører Krogstad og lukker igen efter ham. Han er klædt i rejsepelts, yderstøvler og skindhue.

NORA *hen imod ham*

Tal sagte; min mand er hjemme.

KROGSTAD

Nå, lad ham det.

NORA

Hvad vil De mig?

KROGSTAD

Få vide besked om noget.

NORA

Så skynd Dem. Hvad er det?

KROGSTAD

De ved vel, at jeg har fået min opsigelse.

NORA

Jeg kunde ikke forhindre det, herr Krogstad. Jeg har kæmpet til det yderste for Deres sag; men det hjalp ikke noget.

KROGSTAD

Har Deres mand så liden kærlighed til Dem? Han ved, hvad jeg kan udsætte Dem for, og alligevel vover han –

NORA

Hvor kan De tænke, at han har fået det at vide?

KROGSTAD

Å nej, jeg tænkte det nu heller ikke. Det ligned slet ikke min gode Torvald Helmer at vise så meget mandsmod –

NORA

Herr Krogstad, jeg kræver agtelse for min mand.

KROGSTAD

Bevares, al skyldig agtelse. Men siden fruén holder dette her så ængstelig skjult, så tør jeg vel antage, at De også har fåt lidt bedre oplysning end igår, om hvad De egentlig har gjort?

NORA

Mere, end *De* nogensinde kunde lære mig.

KROGSTAD

Ja, slig en dårlig jurist som jeg –

NORA

Hvad er det, De vil mig?

KROGSTAD

Bare se, hvorledes det stod til med Dem, fru Helmer. Jeg har gået og tænkt på Dem hele dagen. En inkassator, en vinkelskriver, en – nå en, som jeg, har også lidt af det, som kaldes for hjertelag, ser De.

NORA

Så vis det; tænk på mine små børn.

KROGSTAD

Har De og Deres mand tænkt på mine? Men det kan nu være det samme. Det var bare det jeg vilde sige Dem, at De ikke behøver at tage denne sag altfor alvorligt. Der vil ikke for det første ske nogen påtale fra min side.

NORA

Å nej; ikke sandt; det vidste jeg nok.

KROGSTAD

Det hele kan jo ordnes i al mindelighed; det behøver slet ikke at komme ud iblandt folk; det blir bare imellem os tre.

NORA

Min mand må aldrig få noget at vide om dette.

KROGSTAD

Hvorledes vil De kunne forhindre det? Kan De kanske betale, hvad der står til rest?

NORA

Nej, ikke nu straks.

KROGSTAD

Eller har De kanske udvej til at rejse penge en af dagene?

NORA

Ingen udvej, som jeg vil gøre brug af.

KROGSTAD

Ja, det vilde nu ikke have nyttet Dem noget alligevel. Om De så stod her med aldrig så mange kontanter i hånden, så fik De ikke Deres forskrivning ifra mig for det.

NORA

Så forklar mig da, hvad De vil bruge den til.

KROGSTAD

Jeg vil bare beholde den, – ha'e den i mit værge. Der er ingen uvedkommende, som får nys om det. Hvis De derfor skulde gå her med en eller anden fortvivlet beslutning –

NORA

Det gør jeg.

KROGSTAD

– hvis De skulde tænke på at løbe fra hus og hjem –

NORA

Det gør jeg!

KROGSTAD

– eller De skulde tænke på det, som værre er –

NORA

Hvor kan De vide det?

KROGSTAD

– så lad sligt fare.

NORA

Hvor kan De vide, at jeg tænker på *det*?

KROGSTAD

De fleste af os tænker på *det* i førstningen. Jeg tænkte også på det; men jeg havde minsæl ikke mod –

NORA *toneløst*

Jeg ikke heller.

KROGSTAD *lettet*

Nej, ikke sandt; De har ikke mod til det, De heller?

NORA

Jeg har det ikke; jeg har det ikke.

KROGSTAD

Det vilde også være en stor dumhed. Når bare den første huslige storm er over –. Jeg har her i lommen brev til Deres mand –

NORA

Og der står det altsammen?

KROGSTAD

I så skånsomme udtryk, som muligt.

NORA *hurtigt*

Det brev må han ikke få. Riv det istykker igen. Jeg vil gøre udvej til penge alligevel.

KROGSTAD

Om forladelse, frue, men jeg tror, jeg sagde Dem nylig –

NORA

Å jeg taler ikke om de penge, jeg skylder Dem. Lad mig få vide, hvor stor en sum De fordrer af min mand, så skal jeg skaffe pengene.

KROGSTAD

Jeg fordrer ingen penge af Deres mand.

NORA

Hvad fordrer De da?

KROGSTAD

Det skal De få vide. Jeg vil påfode, frue; jeg vil tilvejs; og det skal Deres mand hjælpe mig med. I halvandet år har jeg ikke gjort mig skyldig i noget uhæderligt; jeg har i al den tid kæmpet med de trangeste kår; jeg var tilfreds med at arbejde mig op skridt for skridt. Nu er jeg jaget væk og jeg lar mig ikke nøjes med bare at tages til nåde igen. Jeg vil tilvejs, siger jeg Dem. Jeg vil ind i banken igen, – ha'e en højere stilling; Deres mand skal oprette en post for mig –

NORA

Det gør han aldrig!

KROGSTAD

Han gør det; jeg kender ham; han vover ikke at kny. Og er jeg først derinde sammen med ham, da skal De bare få se! Inden et år skal jeg være direktørens højre hånd. Det skal bli Nils Krogstad og ikke Torvald Helmer, som styrer Aktiebanken.

NORA

Det skal De aldrig komme til at opleve!

KROGSTAD

Vil De måske –?

NORA

Nu har jeg mod til det.

KROGSTAD

Å De skræmmer mig ikke. En fin forvænt dame, som De –

NORA

De skal få se; De skal få se!

KROGSTAD

Under isen kanske? Ned i det kolde, kulsorte vand? Og så til våren flyde op, styg, ukendelig, med affaldet hår –

NORA

De skræmmer mig ikke.

KROGSTAD

De skræmmer heller ikke mig. Sligt noget gør man ikke, fru Helmer. Hvad vilde det desuden nytte til? Jeg har ham jo ligefuldt i lommen.

NORA

Bagefter? Når ikke jeg længer –?

KROGSTAD

Glemmer De, at *da* er jeg rådig over Deres eftermæle?

Nora står målløs og ser på ham.

KROGSTAD

Ja, nu har jeg forberedt Dem. Gør så ingen dumheder. Når Helmer har fået mit brev, så venter jeg bud fra ham. Og husk vel på, at det er Deres mand selv, som har tvunget mig ind igen på denne slags veje. Det skal jeg aldrig tilgive ham. Farvel, frue.

Han går ud gennem forstuen.

NORA *mod forstuedøren, åbner den på klem og lytter*

Går. Gi'er ikke brevet af. Å nej, nej, det vilde jo også være umuligt! (*åbner døren mere og mere*) Hvad er det? Han står udenfor. Går ikke nedover trapperne. Betænker han sig? Skulde han –?

Et brev falder i brevkassen; derpå hører man Krogstads skridt, som taber sig nedenfor i trappetrinnene.

NORA *med et dæmpet skrig, løber fremover gulvet og henimod sofabordet; kort ophold*

I brevkassen. (*lister sig sky hen til forstuedøren*) Der ligger det. – Torvald, Torvald, – nu er vi redningsløse!

FRU LINDE *kommer med kostumet fra værelset tilvenstre*

Ja nu ved jeg ikke mere at rette. Skulde vi måske prøve –?

NORA *hæst og sagte*

Kristine, kom her.

FRU LINDE *kaster klædningen på sofaen*

Hvad fejler dig? Du ser ud som forstyrret.

NORA

Kom her. Ser du det brev? *Der*; se, – gennem ruden i brevkassen.

FRU LINDE

Ja, ja; jeg ser det nok.

NORA

Det brev er fra Krogstad –

FRU LINDE

Nora, – det er Krogstad, som har lånt dig pengene!

NORA

Ja; og nu får Torvald alting at vide.

FRU LINDE

Å tro mig, Nora, det er bedst for jer begge.

NORA

Der er mere, end du ved om. Jeg har skrevet et falsk navn –

FRU LINDE

Men for himlens skyld –?

NORA

Nu er det bare det, jeg vil sige dig, Kristine, at du skal være mit vidne.

FRU LINDE

Hvorledes vidne? Hvad skal jeg –?

NORA

Dersom jeg kommer til at gå fra forstanden, – og det kunde jo godt hende –

FRU LINDE

Nora!

NORA

Eller der skulde tilstøde mig noget andet, – noget, således at jeg ikke kunde være tilstede her –

FRU LINDE

Nora, Nora, du er jo rent som fra dig selv!

NORA

Hvis der så skulde være nogen, som vilde tage alt på sig, hele skylden, forstår du –

FRU LINDE

Ja, ja; men hvor kan du tænke –?

NORA

Da skal du vidne, at det ikke er sandt, Kristine. Jeg er slet ikke fra mig selv; jeg har min fulde forstand nu; og jeg siger dig: der har ikke nogen anden vidst om det; jeg alene har gjort det altsammen. Husk på det.

FRU LINDE

Det skal jeg nok. Men jeg forstår ikke alt dette.

NORA

Å, hvor skulde du kunne forstå det? Det er jo det vidunderlige, som nu vil ske.

FRU LINDE

Det vidunderlige?

NORA

Ja, det vidunderlige. Men det er så forfærdeligt, Kristine; – det *må* ikke ske, ikke for nogen pris i verden.

FRU LINDE

Jeg vil gå lige hen og tale med Krogstad.

NORA

Gå ikke hen til ham; han gør dig noget ondt!

FRU LINDE

Der var en tid da han gerne havde gjort, hvad det skulde være, for min skyld.

NORA

Han?

FRU LINDE

Hvor bor han?

NORA

Å, hvad ved jeg –? Jo, (*tager i lommen*) her er hans kort. Men brevet, brevet –!

HELMER *indenfor i sit værelse, banker på døren*

Nora!

NORA *skriger i angst*

Å, hvad er det? Hvad vil du mig?

HELMER

Nå, nå, bliv bare ikke så forskrækket. Vi kommer jo ikke; du har jo stængt døren; prøver du kanske?

NORA

Ja, ja; jeg prøver. Jeg blir så smuk, Torvald.

FRU LINDE *som har læst på kortet*

Han bor jo lige her om hjørnet.

NORA

Ja; men det nytter jo ikke. Vi er redningsløse. Brevet ligger jo i kassen.

FRU LINDE

Og din mand har nøglen?

NORA

Ja, altid.

FRU LINDE

Krogstad må kræve sit brev tilbage ulæst, han må finde på et påskud –

NORA

Men just på denne tid plejer Torvald –

FRU LINDE

Forhal det; gå ind til ham så længe. Jeg kommer igen, så fort jeg kan.

Hun går hurtigt ud gennem forstuedøren.

NORA *går hen til Helmers dør, åbner den og kikker ind*

Torvald!

HELMER *i bagværelset*

Nå, tør man endelig slippe ind i sin egen stue igen? Kom, Rank, nu skal vi da få se – *(i døren)* Men hvad er det?

NORA

Hvilket, kære Torvald?

HELMER

Rank forberedte mig på en storartet forklædningsscene.

RANK *i døren*

Jeg forstod det så, men jeg tog altså fejl.

NORA

Ja, der får ingen beundre mig i min pragt før imorgen.

HELMER

Men, kære Nora, du ser så anstrængt ud. Har du øvet dig formeget?

NORA

Nej, jeg har slet ikke øvet mig endnu.

HELMER

Det blir dog nødvendigt –

NORA

Ja, det blir aldeles nødvendigt, Torvald. Men jeg kan ingen vej komme uden din hjælp; jeg har rent glemmt det altsammen.

HELMER

Å vi skal snart friske det op igen.

NORA

Ja, tag dig endelig af mig, Torvald. Vil du love mig det? Å, jeg er så ængstelig. Det store selskab –. Du må ofre dig ganske for mig iaften. Ikke en smule forretninger; ikke en pen i hånden. Hvad? Ikke sandt, kære Torvald?

HELMER

Det lover jeg dig; iaften skal jeg være helt og holdent til din tjeneste, – du lille hjælpeløse tingest. – Hm, det er sandt, et vil jeg dog først – (*går mod forstuedøren*)

NORA

Hvad vil du se derude?

HELMER

Bare se om der skulde være kommet breve.

NORA

Nej, nej, gør ikke det, Torvald!

HELMER

Hvad nu?

NORA

Torvald, jeg be'er dig; der er ingen.

HELMER

Lad mig dog se. (*vil gå*)

Nora ved pianoet, slår de første takter af Tarantellaen.

HELMER *ved døren, standser*

Aha!

NORA

Jeg kan ikke danse imorgen, hvis jeg ikke får prøve med dig.

HELMER *går hen til hende*

Er du virkelig så bange, kære Nora?

NORA

Ja, så umådelig bange. Lad mig få prøve straks; der er endnu tid, før vi går tilbords. Å sæt dig ned og spil for mig, kære Torvald; ret på mig; vejled mig, som du plejer.

HELMER

Gerne, meget gerne, siden du ønsker det.

Han sætter sig til pianoet.

NORA griber tamburinen ud af æsken og ligeledes et langt broget schavl, hvormed hun ilfærdigt drapperer sig; derpå står hun med et spring fremme på gulvet og råber

Spil nu for mig! Nu vil jeg danse!

Helmer spiller og Nora danser; doktor Rank står ved pianoet bag Helmer og ser til.

HELMER spillende

Langsommere, – langsommere.

NORA

Kan ikke anderledes.

HELMER

Ikke så voldsomt, Nora!

NORA

Just så må det være.

HELMER holder op

Nej, nej, dette går aldeles ikke.

NORA ler og svinger tamburinen

Var det ikke det, jeg sagde dig?

RANK

Lad mig spille for hende.

HELMER rejser sig

Ja gør det; så kan jeg bedre vejlede hende.

Rank sætter sig ved pianoet og spiller; Nora danser med stigende vildhed. Helmer har stillet sig ved ovnen og henvender jævnlige under dansen rettende bemærkninger til hende; hun synes ikke at høre det; hendes hår løsner og falder ud over skuldrene; hun ændrer det ikke, men vedbliver at danse. Fru Linde kommer ind.

FRU LINDE står som målbunden ved døren

Ah –!

NORA under dansen

Her ser du løjer, Kristine.

HELMER

Men kæreste bedste Nora, du danser jo, som om det gik på livet løs.

NORA

Det gør det jo også.

HELMER

Rank, hold op; dette er jo den rene galskab. Hold op, siger jeg.

Rank holder op at spille og Nora standser pludselig.

HELMER *hen til hende*

Dette havde jeg dog aldrig kunnet tro. Du har jo glemt alt, hvad jeg har lært dig.

NORA *kaster tamburinen fra sig*

Der ser du selv.

HELMER

Nå, her må rigtignok vejledning til.

NORA

Ja, du ser, hvor nødvendigt det er. Du må vejlede mig lige til det sidste. Lover du mig det, Torvald?

HELMER

Det kan du trygt stole på.

NORA

Du skal ikke, hverken idag eller imorgen, have tanke for noget andet end mig; du skal ikke åbne noget brev, – ikke åbne brevkassen –

HELMER

Aha, det er endnu angsten for dette menneske –

NORA

Å ja, ja, det også.

HELMER

Nora, jeg ser det på dig, der ligger alt brev fra ham.

NORA

Jeg ved ikke; jeg tror det; men du skal ikke læse sligt noget nu; der må ikke komme noget stygt ind imellem os før alting er forbi.

RANK *sagte til Helmer*

Du bør ikke sige hende imod.

HELMER *slår armen om hende*

Barnet skal få sin vilje. Men imorgen nat, når du har danset –

NORA

Da er du fri.

STUEPIGEN *i døren tilhøjre*

Frue, bordet er dækket.

NORA

Vi vil ha'e champagne, Helene.

STUEPIGEN

Godt, frue. (*går ud*)

HELMER

Ej, ej, – stort gilde altså?

NORA

Champagne-gilde til den lyse morgen. (*råber ud*) Og lidt makroner, Helene, mange, – for en gangs skyld.

HELMER *tager hendes hænder*

Så, så, så; ikke denne opskræmte vildhed. Vær nu min egen lille lærkefugl, som du plejer.

NORA

Å ja, det skal jeg nok. Men gå ind sålænge; og De også, doktor Rank. Kristine, du må hjælpe mig at få håret sat op.

RANK *sagte idet de går*

Der er da vel aldrig noget – sådant noget iver?

HELMER

Å langtfra, kære; det er slet ikke andet, end denne barnagtige angst, som jeg fortalte dig om.

De går ind tilhøjre.

NORA

Nu!?

FRU LINDE

Rejst på landet.

NORA

Jeg så det på dig.

FRU LINDE

Han kommer hjem imorgen aften. Jeg skrev en seddel til ham.

NORA

Det skulde du ladet være. Du skal ingenting forhindre. Det er dog igrunden en jubel, dette her, at gå og vente på det vidunderlige.

FRU LINDE

Hvad er det, du venter på?

NORA

Å, det kan ikke du forstå. Gå ind til dem; nu kommer jeg på øjeblikket.

Fru Linde går ind i spiseværelset.

NORA *står en stund ligesom for at samle sig; derpå ser hun på sit uhr*

Fem. Syv timer til midnat. Så fireogtyve timer til næste midnat. Da er Tarantellaen ude. Fireogtyve og syv? Enogtredivetimer at leve i.

HELMER *i døren tilhøjre*

Men hvor blir så lille lærkefuglen af?

NORA *imod ham med åbne arme*

Her er lærkefuglen!

TREDJE AKT

Samme værelse. Sofabordet, med stole omkring, er flyttet frem midt på gulvet. En lampe brænder på bordet. Døren til forstuen står åben. Der høres dansemusik fra etagen ovenover.

Fru Linde sidder ved bordet og blader adspredt i en bog; forsøger at læse, men synes ikke at kunne holde tankerne samlet; et par gange lytter hun spændt mod yderdøren.

FRU LINDE *ser på sit uhr*

Endnu ikke. Og nu er det dog på den højeste tid. Hvis han bare ikke – (*lytter igen*) Ah, der er han. (*hun går ud i forstuen og åbner forsigtigt den ydre dør; der høres sagte skridt på trappen; hun hvisker*) Kom ind. Her er ingen.

SAGFØRER KROGSTAD *i døren*

Jeg fandt en seddel fra Dem hjemme. Hvad skal dette her betyde?

FRU LINDE

Jeg må nødvendig tale med Dem.

KROGSTAD

Så? Og det må nødvendig ske her i huset?

FRU LINDE

Hjemme hos mig var det umuligt; mit værelse har ikke egen indgang. Kom ind; vi er ganske alene; pigen sover og Helmers er på bal ovenpå.

KROGSTAD *går ind i stuen*

Se, se; Helmers danser iaften? Virkelig?

FRU LINDE

Ja, hvorfor ikke det?

KROGSTAD

Å nej, sandt nok.

FRU LINDE

Ja, Krogstad, lad os så tale sammen.

KROGSTAD

Har da vi to noget mere at tale om?

FRU LINDE

Vi har meget at tale om.

KROGSTAD

Det trode jeg ikke.

FRU LINDE

Nej, for De har aldrig forstået mig rigtigt.

KROGSTAD

Var der noget andet at forstå, end det, som er så ganske ligetil i verden? En hjerteløs kvinde gir en mand løbepas, når der tilbyder sig noget, som er fordelagtigere.

FRU LINDE

Tror De, at jeg er så aldeles hjerteløs? Og tror De, at jeg brød med let hjerte?

KROGSTAD

Ikke det?

FRU LINDE

Krogstad, har De virkelig troet det?

KROGSTAD

Hvis ikke så var, hvorfor skrev De da dengang til mig slig, som De gjorde?

FRU LINDE

Jeg kunde jo ikke andet. Når jeg skulde bryde med Dem, så var det jo også min pligt at udrydde hos Dem alt, hvad De følte for mig.

KROGSTAD *knuger sine hænder*

Således altså. Og dette – dette bare for pengenes skyld!

FRU LINDE

De må ikke glemme, at jeg havde en hjælpeløs moder og to små brødre. Vi kunde ikke vente på Dem, Krogstad; med Dem havde det jo så lange udsigter dengang.

KROGSTAD

Lad så være; men De havde ikke ret til at forstøde mig for noget andet menneskes skyld.

FRU LINDE

Ja, jeg ved ikke. Mangengang har jeg spurgt mig selv, om jeg havde ret til det.

KROGSTAD *sagtere*

Da jeg misted Dem, var det som om al fast grund gled bort under fødderne på mig. Se på mig; nu er jeg en skibbruden mand på et vrag.

FRU LINDE

Hjælpen turde være nær.

KROGSTAD

Den var nær; men så kom De og stilled Dem imellem.

FRU LINDE

Imod mit vidende, Krogstad. Det var først idag jeg fik høre, at det er Dem, jeg skal afløse i banken.

KROGSTAD

Jeg tror Dem, når De siger det. Men nu, da De ved det, træder De så ikke tilbage?

FRU LINDE

Nej; for det vilde dog ikke gavne Dem det mindste.

KROGSTAD

Å gavne, gavne –; jeg vilde gøre det alligevel.

FRU LINDE

Jeg har lært at handle fornuftigt. Livet og den hårde, bitre nødvendighed har lært mig det.

KROGSTAD

Og livet har lært mig, ikke at tro på talemåder.

FRU LINDE

Da har livet lært Dem en meget fornuftig ting. Men på handlinger må De dog tro?

KROGSTAD

Hvorledes mener De det?

FRU LINDE

De sagde, at De stod som en skibbruden mand på et vrage.

KROGSTAD

Det havde jeg vel god grund til at sige.

FRU LINDE

Jeg sidder også som en skibbruden kvinde på et vrage. Ingen at sørge over, og ingen at sørge for.

KROGSTAD

De valgte selv.

FRU LINDE

Der var intet andet valg dengang.

KROGSTAD

Nå, men hvad så?

FRU LINDE

Krogstad, hvis nu vi to skibbrudne mennesker kunde komme over til hinanden.

KROGSTAD

Hvad er det De siger?

FRU LINDE

To på et vrage står dog bedre, end en på hver sit.

KROGSTAD

Kristine!

FRU LINDE

Hvorfor tror De jeg kom hid til byen?

KROGSTAD

Skulde De have havt en tanke for mig?

FRU LINDE

Jeg må arbejde, hvis jeg skal bære livet. Alle mine levedage, så længe jeg kan mindes, har jeg arbejdet, og det har været min bedste og eneste glæde. Men nu står jeg ganske alene i verden, så forfærdelig tom og forladt. At arbejde for sig selv, er der jo ingen glæde i. Krogstad, skaf mig nogen og noget at arbejde for.

KROGSTAD

Dette tror jeg ikke på. Det er ikke andet end overspændt kvindehøjmod, som går hen og ofrer sig selv.

FRU LINDE

Har De nogensinde mærket, at jeg var overspændt?

KROGSTAD

Kunde De da virkelig dette? Sig mig, – har De fuld rede på min fortid?

FRU LINDE

Ja.

KROGSTAD

Og ved De, hvad jeg her går og gælder for?

FRU LINDE

Det lod på Dem før, som om De mente, at med mig kunde De være blevet en anden.

KROGSTAD

Det ved jeg så sikkert.

FRU LINDE

Skulde det ikke kunne ske endnu?

KROGSTAD

Kristine; – dette siger De med fuldt overlæg! Ja, De gør. Jeg ser det på Dem. Har De altså virkelig mod –?

FRU LINDE

Jeg trænger til nogen at være moder for; og Deres børn trænger til en moder. Vi to trænger til hinanden. Krogstad, jeg har tro på grundlaget i Dem; – jeg tør alting sammen med Dem.

KROGSTAD griber hendes hænder

Tak, tak, Kristine; – nu skal jeg også vide at rejse mig i de andres øjne. – Ah, men jeg glemte –

FRU LINDE lytter

Hys! Tarantellaen! Gå, gå!

KROGSTAD

Hvorfor? Hvad er det?

FRU LINDE

Hører De den dans deroppe? Når den er ude, kan vi vente dem.

KROGSTAD

Å ja, jeg skal gå. Det er jo alt forgæves. De kender naturligvis ikke til det skridt, som jeg har foretaget imod Helmers.

FRU LINDE

Jo, Krogstad, jeg kender til det.

KROGSTAD

Og alligevel skulde De have mod til –?

FRU LINDE

Jeg forstår godt, hvorhen fortvivlelsen kan drive en mand som Dem.

KROGSTAD

Å, hvis jeg kunde gøre dette ugjort!

FRU LINDE

Det kunde De nok; for Deres brev ligger endnu i kassen.

KROGSTAD

Er De viss på det?

FRU LINDE

Ganske viss; men –

KROGSTAD *ser forskende på hende*

Skulde det være så at forstå? De vil frelse Deres veninde for enhver pris. Sig det ligesågodt rent ud. Er det så?

FRU LINDE

Krogstad; den, som *en* gang har solgt sig selv for andres skyld, gør det ikke om igen.

KROGSTAD

Jeg vil forlange mit brev tilbage.

FRU LINDE

Nej, nej.

KROGSTAD

Jo naturligvis; jeg bier her til Helmer kommer ned; jeg siger ham, at han skal gi'e mig mit brev igen, – at det bare drejer sig om min opsigelse, – at han ikke skal læse det –

FRU LINDE

Nej, Krogstad, De skal ikke kalde brevet tilbage.

KROGSTAD

Men sig mig, var det ikke egentlig derfor, at De satte mig stævne her?

FRU LINDE

Jo, i den første forskrækkelse; men nu ligger der et døgn imellem, og det er utrolige ting, jeg i den tid har været vidne til her i huset. Helmer må få vide altsammen; denne ulyksalige hemmelighed må for dagen; det må komme til fuld forklaring imellem de to; det kan umuligt bli'e ved med alle disse fordølgelser og udflugter.

KROGSTAD

Nu vel; hvis De altså vover det –. Men *et* kan jeg ialfald gøre, og det skal gøres straks –

FRU LINDE *lytter*

Skynd Dem! Gå, gå! Dansen er ude; vi er ikke trygge et øjeblik længer.

KROGSTAD

Jeg venter på Dem dernede.

FRU LINDE

Ja, gør det; De må følge mig til porten.

KROGSTAD

Så utrolig lykkelig har jeg aldrig været før.

Han går ud gennem yderdøren; døren mellem værelset og forstuen blir fremdeles stående åben.

FRU LINDE rydder lidt op og lægger sit ydertøj tilrette

Hvilken vending! Ja, hvilken vending! Mennesker at arbejde for, – at leve for; et hjem at bringe hygge ind i. Nå, der skal rigtignok tages fat –. Gid de snart vilde komme – (lytter) Aha, der er de nok. Tøjet på. (tager hat og kåbe)

Helmers og Noras stemmer høres udenfor; en nøgle drejes om og Helmer fører Nora næsten med magt ind i forstuen. Hun er klædt i det italienske kostume med et stort sort schavl over sig; han er i selskabsdragt med en åben sort domino udenpå.

NORA endnu i døren, modstræbende

Nej, nej, nej; ikke herind! Jeg vil op igen. Jeg vil ikke gå så tidligt.

HELMER

Men kæreste Nora –

NORA

Å jeg be'er dig så bønligt, Torvald; jeg be'er dig så inderlig vakkert, – bare en time endnu!

HELMER

Ikke et eneste minut, min søde Nora. Du ved, det var en aftale. Se så; ind i stuen; du står her og forkøler dig.

Han fører hende, trods hendes modstand, læmpeligt ind i stuen.

FRU LINDE

Godaften.

NORA

Kristine!

HELMER

Hvad, fru Linde, er De her så sent?

FRU LINDE

Ja, undskyld; jeg vilde så gerne se Nora pyntet.

NORA

Har du siddet her og ventet på mig?

FRU LINDE

Ja; jeg kom desværre ikke betids nok; du var alt ovenpå; og så syntes jeg ikke, jeg kunde gå igen, før jeg havde set dig.

HELMER tager Noras schavl af

Ja, se rigtig på hende. Jeg skulde nok tro, hun er værd at se på. Er hun ikke dejlig, fru Linde?

FRU LINDE

Jo, det må jeg sige –

HELMER

Er hun ikke mærkværdig dejlig? Det var også den almindelige mening i selskabet. Men forskrækkelig egensindig er hun, – den søde lille tingest. Hvad skal vi gøre ved det? Vil De tænke Dem, jeg måtte næsten bruge magt for at få hende afsted.

NORA

Å Torvald, du vil komme til at angre på, at du ikke undte mig, om det så bare var en halv time til.

HELMER

Der hører De, frue. Hun danser sin Tarantella, – gør stormende lykke, – som var vel fortjent, – skønt der i foredraget måske var vel megen naturlighed; jeg mener, – lidt mere, end der, strængt taget, turde kunne forenes med kunstens fordringer. Men lad gå! Hovedsagen er, – hun gør lykke; hun gør stormende lykke. Skulde jeg så lade hende blive efter dette? Afsvække virkningen? Nej tak; jeg tog min lille dejlige Capripige – capriciøse lille Capripige, kunde jeg sige – under armen; en hurtig runde gennem salen; en bøjning til alle sider, og – som det heder i romansproget – det skønne syn er forsvundet. En afslutning bør altid være virkningsfuld, fru Linde; men *det* er det mig ikke muligt at få gjort Nora begribeligt. Puh, her er varmt herinde. *(kaster dominoen på en stol og åbner døren til sit værelse)* Hvad? Der er jo mørkt. Å ja; naturligvis. Undskyld –

Han går derind og tænder et par lys.

NORA *hvisker hurtigt og åndeløst*

Nu?!

FRU LINDE *sagte*

Jeg har talt med ham.

NORA

Og så –?

FRU LINDE

Nora, – du må sige din mand altsammen.

NORA *toneløst*

Jeg vidste det.

FRU LINDE

Du har ingenting at frygte for fra Krogstads side; men tale må du.

NORA

Jeg taler ikke.

FRU LINDE

Så taler brevet.

NORA

Tak, Kristine; jeg ved nu, hvad der er at gøre. Hys –!

HELMER *kommer ind igen*

Nå, frue, har De så beundret hende?

FRU LINDE

Ja; og nu vil jeg sige godnat.

HELMER

Å hvad, allerede? Er det Deres, det strikketøj?

FRU LINDE *tager det*

Ja; tak; det havde jeg så nær glemt.

HELMER

Strikker De altså?

FRU LINDE

Å ja.

HELMER

Ved De hvad, De skulde heller brodere.

FRU LINDE

Så? Hvorfor det?

HELMER

Jo, for det er langt smukkere. Vil De se; man holder broderiet således med den venstre hånd, og så fører man med den højre nålen – således – ud i en let, langstrakt bue; ikke sandt –?

FRU LINDE

Jo, det kan vel være –

HELMER

Mens derimod at strikke – det kan aldrig bli'e andet end uskønt; se her; de sammenklemte arme, – strikkepinderne, som går op og ned; – det har noget kinesisk ved sig. – Ah, det var virkelig en glimrende champagne, der blev serveret med.

FRU LINDE

Ja, godnat, Nora, og vær nu ikke egensindig mere.

HELMER

Vel talt, fru Linde!

FRU LINDE

Godnat, herr direktør.

HELMER *følger hende til døren*

Godnat, godnat; jeg håber da, De slipper vel hjem? Jeg skulde så gerne –; men det er jo ikke noget langt stykke, De har at gå. Godnat, godnat. *(hun går; han lukker efter hende og kommer ind igen)* Se så; endelig fik vi hende da på døren. Hun er forskrækkelig kedelig, det menneske.

NORA

Er du ikke meget træt, Torvald?

HELMER

Nej, ikke det mindste.

NORA

Ikke søvnig heller?

HELMER

Aldeles ikke; jeg føler mig tvertimod umådelig oplivet. Men du? Ja, du ser rigtignok både træt og søvnig ud.

NORA

Ja, jeg er meget træt. Nu vil jeg snart sove.

HELMER

Ser du; ser du! Det var altså dog rigtigt af mig, at vi ikke blev længere.

NORA

Å, det er alting rigtigt, hvad du gør.

HELMER *kysser hende på panden*

Nu taler lærkefuglen, som om den var et menneske. Men lagde du mærke til, hvor lystig Rank var i aftnen?

NORA

Så? Var han det? Jeg fik ikke tale med ham.

HELMER

Jeg næsten heller ikke; men jeg har ikke på længe set ham i så godt lune. (*ser en stund på hende; derpå kommer han nærmere*) Hm, – det er dog herligt at være kommen hjem til sig selv igen; at være ganske alene med dig. – Å du henrivende dejlige unge kvinde!

NORA

Se ikke således på mig, Torvald!

HELMER

Skal jeg ikke se på min dyreste ejendom? På al den herlighed, som er min, min alene, min hel og holden.

NORA *går over på den anden side af bordet*

Du skal ikke tale således til mig inat.

HELMER *følger efter*

Du har endnu Tarantellaen i blodet, mærker jeg. Og det gør dig endda mere forlokkende. Hør! Nu begynder gæsterne at gå. (*sagtere*) Nora, – snart er det stille i hele huset.

NORA

Ja, det håber jeg.

HELMER

Ja, ikke sandt, min egen elskede Nora? Å, ved du vel, – når jeg således er ude med dig i selskab, – ved du, hvorfor jeg taler så lidet til dig, holder mig så fjernt fra dig, bare sender dig et stjålent øjekast iblandt, – ved du, hvorfor jeg gør det? Det er fordi jeg da bilder mig ind, at du er min hemmelig elskede, min unge hemmelig forlovede, og at ingen aner, at der er noget imellem os to.

NORA

Å ja, ja, ja; jeg ved jo nok, at alle dine tanker er hos mig.

HELMER

Og når vi så skal gå, og jeg lægger schavlet om dine fine ungdomsfulde skuldre, – om denne vidunderlige nakkebøjning, – da forestiller jeg mig, at du er min unge brud, at vi netop kommer fra vielsen, at jeg for første gang fører dig ind i min bolig, – at jeg for første gang er alene med dig, – ganske alene med dig, du unge skælvende dejlighed! Hele denne aften har jeg ikke haft nogen anden længsel end dig. Da jeg så dig jage og lokke i Tarantellaen, – mit blod kogte; jeg holdt det ikke længer ud; – derfor var det, jeg tog dig med mig hened så tidligt –

NORA

Gå nu, Torvald! Du skal gå fra mig. Jeg vil ikke alt dette.

HELMER

Hvad skal det sige? Du leger nok spøgefugl med mig, lille Nora. Vil; vil? Er jeg ikke din mand –?

Det banker på yderdøren.

NORA *farer sammen*

Hørte du –?

HELMER *mod forstuen*

Hvem er det?

DOKTOR RANK *udenfor*

Det er mig. Tør jeg komme ind et øjeblik?

HELMER *sagte, fortrædelig*

Å hvad vil han da nu? (*højt*) Vent lidt. (*går hen og lukker op*) Nå, det er jo snilt, at du ikke går vor dør forbi.

RANK

Jeg syntes, jeg hørte din stemme, og så vilde jeg dog gerne se indom. (*lader øjet strejfe flygtigt omkring*) Ak ja; disse kære kendte tomter. I har det lunt og hyggeligt inde hos jer, I to.

HELMER

Det lod til, at du hygged dig ret godt ovenpå også.

RANK

Fortrinligt. Hvorfor skulde jeg ikke det? Hvorfor skal man ikke tage alting med i denne verden? Ialfald så meget, man kan, og så længe man kan. Vinen var fortræffelig –

HELMER

Champagnen især.

RANK

Lagde du også mærke til det? Det er næsten utroligt, hvor meget jeg kunde skylle ned.

NORA

Torvald drak også meget champagne iaften.

RANK

Så?

NORA

Ja; og da er han altid så fornøjelig bagefter.

RANK

Nå, hvorfor skal man ikke ta'e sig en glad aften efter en vel anvendt dag?

HELMER

Vel anvendt; det tør jeg desværre ikke rose mig af.

RANK *slår ham på skulderen*

Men det tør jeg, ser du!

NORA

Doktor Rank, De har visst foretaget en videnskabelig undersøgelse idag.

RANK

Ja netop.

HELMER

Se, se; lille Nora taler om videnskabelige undersøgelser!

NORA

Og tør jeg ønske Dem til lykke med udfaldet?

RANK

Ja såmæn tør De så.

NORA

Det var altså godt?

RANK

Det bedst mulige både for lægen og for patienten, – visshed.

NORA *hurtigt og forskende*

Visshed?

RANK

Fuld visshed. Skulde jeg så ikke tage mig en lystig aften bagefter?

NORA

Jo, det gjorde De ret i, doktor Rank.

HELMER

Det siger jeg med; bare du ikke kommer til at svie for det imorgen.

RANK

Nå, man får jo ikke noget for ingenting her i livet.

NORA

Doktor Rank, – De holder visst meget af maskerader?

RANK

Ja, når der er brav mange løjerlige forklædninger –

NORA

Hør her; hvad skal vi to være på den næste maskerade?

HELMER

Du lille letsindige, – tænker du nu alt på den næste!

RANK

Vi to? Jo, det skal jeg sige Dem; De skal være lykkebarn –

HELMER

Ja, men find på et kostume, som kan betegne *det*.

RANK

Lad din hustru møde, som hun står og går igennem verden –

HELMER

Det var virkelig træffende sagt. Men ved du ikke, hvad du selv vil være?

RANK

Jo, min kære ven, det er jeg fuldkommen på det rene med.

HELMER

Nå?

RANK

På næste maskerade vil jeg være usynlig.

HELMER

Det var et pudsigt indfald.

RANK

Der findes en stor sort hat –; har du ikke hørt tale om usynligheds-hatten? Den får en over sig, og så er der ingen, som ser en.

HELMER *med et undertrykt smil*

Nej, det har du ret i.

RANK

Men jeg glemmer jo rent, hvad jeg kom for. Helmer, giv mig en cigar, en af de mørke Havanna.

HELMER

Med største fornøjelse. *(byder etuiet frem)*

RANK *tager en og skærer spidsen af*

Tak.

NORA *stryger en voksstikke af*

Lad mig gi'e Dem ild.

RANK

Tak for det. *(hun holder stikken for ham; han tænder)* Og så farvel!

HELMER

Farvel, farvel, kære ven!

NORA

Sov godt, doktor Rank.

RANK

Tak for det ønske.

NORA

Ønsk mig det samme.

RANK

Dem? Nå ja, når De vil det –. Sov godt. Og tak for ilden.

Han nikker til dem begge og går.

HELMER *dæmpet*

Han havde drukket betydeligt.

NORA *åndsfraværende*

Kanske det.

Helmer tager sit nøgleknippe op af lommen og går ud i forstuen.

NORA

Torvald – hvad vil du der?

HELMER

Jeg må tømme brevkassen; den er ganske fuld; der blir ikke plads til aviserne imorgen tidlig –

NORA

Vil du arbejde inat?

HELMER

Det ved du jo, jeg ikke vil. – Hvad er det? Her har været nogen ved låsen.

NORA

Ved låsen –?

HELMER

Ja visst har der så. Hvad kan det være? Jeg skulde dog aldrig tro, at pigerne –? Her ligger en afbrækket hårnål. Nora, det er din –

NORA *hurtigt*

Så må det være børnene –

HELMER

Det må du sandelig vænne dem af med. Hm, hm; – nå, der fik jeg den op alligevel. (*tager indholdet ud og råber ud i køkkenet*) Helene? – Helene; sluk lampen i entréen.

Han går ind i værelset igen og lukker døren til forstuen.

HELMER *med brevene i hånden*

Se her. Vil du se, hvorledes det har ophobet sig. (*blader imellem*) Hvad er det for noget?

NORA *ved vinduet*

Brevet! Å nej, nej, Torvald!

HELMER

To visitkort – fra Rank.

NORA

Fra doktor Rank?

HELMER *ser på dem*

Doktor medicinæ Rank. De lå øverst; han må have stukket dem ind, da han gik.

NORA

Står der noget på dem?

HELMER

Der står et sort kors over navnet. Se her. Det er dog et uhyggeligt påfund. Det er jo, som om han meldte sit eget dødsfald.

NORA

Det gør han også.

HELMER

Hvad? Ved du noget? Har han sagt dig noget?

NORA

Ja. Når de kort kommer, så har han taget afsked med os. Han vil lukke sig inde og dø.

HELMER

Min stakkers ven. Jeg vidste jo, at jeg ikke skulde få beholde ham længe. Men så snart –. Og så gemmer han sig bort som et såret dyr.

NORA

Når det *skal* ske, så er det bedst, at det sker uden ord. Ikke sandt, Torvald?

HELMER *går op og ned*

Han var så sammenvokset med os. Jeg synes ikke, jeg kan tænke mig ham borte. Han, med sine lidelser og med sin ensomhed, gav ligesom en skyet baggrund for vor sollyse lykke. – Nå, det er kanske bedst således. For ham ialfald. (*standser*) Og måske også for os, Nora. Nu er vi to så ganske henvist til hinanden alene. (*slår armene om hende*) Å, du min elskede hustru; jeg synes ikke, jeg kan holde dig fast nok. Ved du vel, Nora, – mangengang ønsker jeg, at en overhængende fare måtte true dig, for at jeg kunde vove liv og blod og alt, alt, for din skyld.

NORA *river sig løs og siger stærkt og besluttet*

Nu skal du læse dine breve, Torvald.

HELMER

Nej, nej; ikke inat. Jeg vil være hos dig, min elskede hustru.

NORA

Med dødstanken på din ven –?

HELMER

Du har ret. Dette har rystet os begge; der er kommet uskønhed ind imellem os; tanker om død og opløsning. Dette må vi søge frigørelse for. Indtil da –. Vi vil gå hver til sit.

NORA *om hans hals*

Torvald, – godnat! Godnat!

HELMER *kysser hende på panden*

Godnat, du min lille sangfugl. Sov godt, Nora. Nu læser jeg brevene igennem.

Han går med pakken ind i sit værelse og lukker døren efter sig.

NORA med forvildede øjne, famler omkring, griber Helmers domino, slår den omkring sig og hvisker hurtigt, hæst og afbrudt

Aldrig se ham mere. Aldrig. Aldrig. Aldrig. (*kaster sit schavl over hovedet*) Aldrig se børnene mere heller. Ikke dem heller. Aldrig; aldrig. – Å, det iskolde sorte vand. Å, det bundløse –; dette –. Å, når det bare var over. – Nu har han det; nu læser han det. Å nej, nej; ikke endnu. Torvald, farvel du og børnene –

Hun vil styrte ud igennem forstuen; i det samme river Helmer sin dør op og står der med et åbent brev i hånden.

HELMER

Nora!

NORA skriger højt

Ah –!

HELMER

Hvad er det? Ved du, hvad der står i dette brev?

NORA

Ja, jeg ved det. Lad mig gå! Lad mig komme ud!

HELMER holder hende tilbage

Hvor vil du hen?

NORA prøver at rive sig løs

Du skal ikke redde mig, Torvald!

HELMER tumler tilbage

Sandt! Er det sandt, hvad han skriver? Forfærdeligt! Nej, nej; det er jo umuligt, at dette kan være sandt.

NORA

Det er sandt. Jeg har elsket dig over alt i verdens rige.

HELMER

Å kom ikke her med tåbelige udflugter.

NORA et skridt imod ham

Torvald –!

HELMER

Du ulyksalige, – hvad er det, du har foretaget dig!

NORA

Lad mig komme bort. Du skal ikke bære det for min skyld. Du skal ikke tage det på dig.

HELMER

Ikke noget komediespil. (*låser forstuedøren af*) Her blir du og står mig til regnskab. Forstår du, hvad du har gjort? Svar mig! Forstår du det?

NORA ser ufravendt på ham og siger med et stivnende udtryk

Ja, nu begynder jeg at forstå det tilbunds.

HELMER *går omkring på gulvet*

Å hvor forfærdeligt jeg er vågnet op. I alle disse otte år, – hun, som var min lyst og stolthed, – en hyklerske, en løgnerske, – værre, værre, – en forbryderske! – Å, denne bundløse hæslighed, som ligger i alt dette! Fy, fy!

Nora tier og ser fremdeles ufravendt på ham.

HELMER *standser foran hende*

Jeg burde have anet, at noget sligt vilde ske. Jeg burde have forudset det. Alle din faders letsindige grundsætninger –. Ti! Alle din faders letsindige grundsætninger har du taget i arv. Ingen religion, ingen moral, ingen pligtfølelse –. Å, hvor jeg er bleven straffet for, at jeg så igennem fingre med ham. For din skyld gjorde jeg det; og således lønner du mig.

NORA

Ja, således.

HELMER

Nu har du ødelagt hele min lykke. Hele min fremtid har du forspildt for mig. Å, det er forfærdeligt at tænke på. Jeg er i et samvittighedsløst menneskes vold; han kan gøre med mig, hvad han vil, forlange af mig, hvad det skal være, byde og befale over mig, som det lyster ham; – jeg tør ikke kny. Og så jammerligt må jeg synke ned og gå tilgrunde for en letsindig kvindes skyld!

NORA

Når jeg er ude af verden, så er du fri.

HELMER

Å ingen fagter. Slige talemåder havde din fader også på rede hånd. Hvad vilde det nytte mig, at du var ude af verden, som du siger? Ikke det ringeste vilde det nytte mig. Han kan gøre sagen bekendt alligevel; og gør han det, så blir jeg måske mistænkt for at have været vidende om din forbryderske handling. Man vil måske tro, at jeg har stået bagved, – at det er mig, som har tilskyndet dig! Og alt dette kan jeg takke dig for, dig, som jeg har båret på hænderne gennem hele vort ægteskab. Forstår du nu, hvad du har gjort imod mig?

NORA *med kold ro*

Ja.

HELMER

Dette er så utroligt, at jeg ikke kan fastholde det. Men vi må se at komme tilrette. Tag schavlet af. Tag det af, siger jeg! Jeg må se at tilfredsstille ham på en eller anden måde. Sagen må dysses ned for enhver pris. – Og hvad dig og mig angår, så må det se ud, som om alt var imellem os ligesom før. Men naturligvis kun for verdens øjne. Du blir altså fremdeles her i huset; det er en selvfølge. Men børnene får du ikke lov til at opdrage; dem tør jeg ikke betro dig –. Å, at måtte sige dette til hende, som jeg har elsket så højt, og som jeg endnu –! Nå, det må være forbi. Herefterdags gælder det ikke længere lykken; det gælder bare at redde resterne, stumperne, skinnet –

Det ringer på entréklodden.

HELMER *farer sammen*

Hvad er det? Så sent. Skulde det forfærdeligste –! Skulde han –? Skjul dig, Nora! Sig, du er syg.

Nora blir stående ubevægelig. Helmer går hen og åbner forstuedøren.

STUEPIGEN *halvt afklædt, i forstuen*

Her kom et brev til fru.

HELMER

Giv mig det. *(griber brevet og lukker døren)* Ja, det er fra ham. Du får det ikke; jeg vil selv læse det.

NORA

Læs du.

HELMER *ved lampen*

Jeg har næppe mod til det. Kanske er vi fortabte, både du og jeg. Nej; jeg må vide det. *(bryder brevet ilstomt; løber nogle linjer igennem; ser på et indlagt papir; et glædesskrig)* Nora!

Nora ser spørgende på ham.

HELMER

Nora! – Nej; jeg må læse det endnu en gang. – Jo, jo; så er det. Jeg er frelst! Nora, jeg er frelst!

NORA

Og jeg?

HELMER

Du også, naturligvis; vi er frelst alle to, både du og jeg. Se her. Han sender dig dit gældsbevis tilbage. Han skriver, at han fortryder og angrer –; at et lykkeligt omslag i hans liv –; å, det kan jo være det samme, hvad han skriver. Vi er frelst, Nora! Der er ingen, som kan gøre dig noget. Å, Nora, Nora –; nej, først alt dette afskyelige ud af verden. Lad mig se – *(kaster et blik på forskrivningen)* Nej, jeg vil ikke se det; det skal ikke være for mig andet, end en drøm altsammen. *(river beviset og begge brevene istykker, kaster det hele ind i ovnen og ser på det, mens det brænder)* Se så; nu er det ikke mere til. – Han skrev, at du siden julaften –. Å, det må have været tre forfærdelige dage for dig, Nora.

NORA

Jeg har kæmpet en hård strid i disse tre dage.

HELMER

Og våndet dig, og ikke øjnet anden udvej end –. Nej; vi vil ikke mindes alt dette hæslige. Vi vil kun juble og gentage: det er over; det er over! Hør dog på mig, Nora; du synes ikke at fatte det: det er over. Hvad er det dog for noget – dette stivnede udtryk? Å stakkars lille Nora, jeg forstår det nok; du synes ikke du kan tro på, at jeg har tilgivet dig. Men det har jeg, Nora; jeg sværger dig til: jeg har tilgivet dig alt. Jeg ved jo, at hvad du gjorde, det gjorde du af kærlighed til mig.

NORA

Det er sandt.

HELMER

Du har elsket mig, som en hustru bør elske sin mand. Det var kun midlerne, som du ikke havde indsigt nok til at dømme om. Men tror du, at du er mig mindre kær, fordi du ikke forstår at handle på egen hånd? Nej, nej; støt du dig bare til mig; jeg skal råde dig; jeg skal vejlede dig. Jeg måtte ikke være en mand, hvis ikke netop denne kvindelige hjælpeløshed gjorde dig dobbelt tiltrækkende i mine øjne. Du skal ikke fæste dig ved de hårde ord, jeg sagde dig i den første forfærdelse, da jeg syntes, alt måtte styrte sammen over mig. Jeg har tilgivet dig, Nora; jeg sværger dig til, jeg har tilgivet dig.

NORA

Jeg takker dig for din tilgivelse.

Hun går ud gennem døren tilhøjre.

HELMER

Nej, bliv –. (*ser ind*) Hvad vil du der i alkoven?

NORA indenfor

Kaste maskeradedragten.

HELMER ved den åbne dør

Ja, gør det; se at komme til ro og få samlet dit sind til ligevægt igen, du min lille forskræmte sangfugl. Hvil du dig trygt ud; jeg har brede vinger til at dække dig med. (*går omkring i nærheden af døren*) Å, hvor vort hjem er lunt og smukt, Nora. Her er ly for dig; her skal jeg holde dig som en jaget due, jeg har fået reddet uskadt ud af høgens klør; jeg skal nok bringe dit stakkers klappende hjerte til ro. Lidt efter lidt vil det ske, Nora; tro du mig. Imorgen vil alt dette se ganske anderledes ud for dig; snart vil alting være ligesom før; jeg skal ikke længe behøve at gentage for dig, at jeg har tilgivet dig; du vil selv usvigelig føle, at jeg har gjort det. Hvor kan du tænke, det skulde kunne falde mig ind at ville forstøde dig, eller blot bebrejde dig noget? Å, du kender ikke en virkelig mands hjertelag, Nora. Det er for en mand noget så ubeskriveligt sødt og tilfredsstillende i dette, at vide med sig selv, at han har tilgivet sin hustru, – at han har tilgivet hende af fuldt og oprigtigt hjerte. Hun er jo derved ligesom i dobbelt forstand blevet hans ejendom; han har ligesom sat hende ind i verden påny; hun er på en måde bleven både hans hustru og hans barn tillige. Således skal du være for mig herefterdags, du lille rådvilde, hjælpeløse væsen. Ængst dig ikke for nogenting, Nora; bare åbenhjertig imod mig, så skal jeg være både din vilje og din samvittighed. – Hvad er det? Ikke tilsengs? Har du klædt dig om?

NORA i sin hverdagskjole

Ja, Torvald, nu har jeg klædt mig om.

HELMER

Men hvorfor, nu, så sent –?

NORA

Inat sover jeg ikke.

HELMER

Men, kære Nora –

NORA ser på sit uhr

Klokken er endnu ikke så mange. Sæt dig her, Torvald; vi to har meget at tale sammen.

Hun sætter sig ved den ene side af bordet.

HELMER

Nora, – hvad er dette her? Dette stivnede udtryk –

NORA

Sæt dig ned. Det blir langt. Jeg har meget at tale med dig om.

HELMER sætter sig ved bordet ligeover for hende

Du ængster mig, Nora. Og jeg forstår dig ikke.

NORA

Nej, det er det just. Du forstår mig ikke. Og jeg har heller aldrig forstået dig – før i aften. Nej, du skal ikke afbryde mig. Du skal bare høre på, hvad jeg siger. – Dette er et opgør, Torvald.

HELMER

Hvorledes mener du det?

NORA *efter en kort taushed*

Er dig ikke *en* ting påfaldende, således som vi sidder her?

HELMER

Hvad skulde det være?

NORA

Vi har nu været gifte i otte år. Falder det dig ikke ind, at det er første gang vi to, du og jeg, mand og kone, taler alvorligt sammen?

HELMER

Ja, alvorligt, – hvad vil det sige?

NORA

I otte samfulde år, – ja længere, – lige fra vort første bekendtskab, har vi aldrig vekslet et alvorligt ord om alvorlige ting.

HELMER

Skulde jeg da idelig og altid indvie dig i bekymringer, som du dog ikke kunde hjælpe mig at bære?

NORA

Jeg taler ikke om bekymringer. Jeg siger, vi har aldrig siddet i alvor sammen, for at søge at komme tilbunds i noget.

HELMER

Men, kæreste Nora, vilde da det have været for dig?

NORA

Der er vi ved sagen. Du har aldrig forstået mig. – Der er øvet megen uret imod mig, Torvald. Først af pappa og siden af dig.

HELMER

Hvad! Af os to, – af os to, der har elsket dig højere, end alle andre mennesker?

NORA *ryster på hovedet*

I har aldrig elsket mig. I har bare syntes, det var fornøjeligt at være forelsket i mig.

HELMER

Men, Nora, hvad er dette for ord?

NORA

Ja, det er nu så, Torvald. Da jeg var hjemme hos pappa, så fortalte han mig alle sine meninger, og så havde jeg de samme meninger; og hvis jeg havde andre, så skjulte jeg det; for det vilde han ikke have likt. Han kaldte mig sit dukkebarn, og han legte med mig, som jeg legte med mine dukker. Så kom jeg i huset til dig –

HELMER

Hvad er det for udtryk du bruger om vort ægteskab?

NORA *uforstyrret*

Jeg mener, så gik jeg fra pappas hænder over i dine. Du indrettede alting efter din smag, og så fik jeg den samme smag som du; eller jeg lod bare så; jeg ved ikke rigtig –; jeg tror det var begge dele; snart det ene og snart det andet. Når jeg nu ser på det, så synes jeg, jeg har levet her som et fattigt menneske, – bare fra hånden og i munden. Jeg har levet af at gøre kunster for dig, Torvald. Men du vilde jo ha'e det så. Du og pappa har gjort stor synd imod mig. I er skyld i, at der ikke er blevet noget af mig.

HELMER

Nora, hvor du er urimelig og utaknemmelig! Har du ikke været lykkelig her?

NORA

Nej, det har jeg aldrig været. Jeg trode det; men jeg har aldrig været det.

HELMER

Ikke – ikke lykkelig!

NORA

Nej; bare lystig. Og du har altid været så snil imod mig. Men vort hjem har ikke været andet end en legestue. Her har jeg været din dukkehustru, ligesom jeg hjemme var pappas dukkebarn. Og børnene, de har igen været mine dukker. Jeg syntes, det var fornøjeligt, når du tog og lagte med mig, ligesom de syntes det var fornøjeligt, når jeg tog og lagte med dem. Det har været vort ægteskab, Torvald.

HELMER

Der er noget sandt i, hvad du siger, – så overdrevent og overspændt det end er. Men herefter skal det bli'e anderledes. Legens tid skal være forbi; nu kommer opdragelsens.

NORA

Hvis opdragelse? Min eller børnenes?

HELMER

Både din og børnenes, min elskede Nora.

NORA

Ak, Torvald, du er ikke mand for at opdrage mig til en ret hustru for dig.

HELMER

Og det siger du?

NORA

Og jeg, – hvorledes er jeg forberedt til at opdrage børnene?

HELMER

Nora!

NORA

Sagde du det ikke selv for en stund siden, – den opgave turde du ikke betro mig.

HELMER

I opbrusningens øjeblik! Hvor vil du agte på det?

NORA

Jo; det var meget rigtig sagt af dig. Jeg magter ikke den opgave. Der er en anden opgave, som må løses først. Jeg må se at opdrage mig selv. Det er du ikke mand for at hjælpe mig med. Det må jeg være alene om. Og derfor rejser jeg nu fra dig.

HELMER *springer op*

Hvad var det, du sagde?

NORA

Jeg må stå ganske alene, hvis jeg skal få rede på mig selv og på alting udenfor. Derfor kan jeg ikke bli'e hos dig længer.

HELMER

Nora, Nora!

NORA

Jeg vil gå herfra nu straks. Kristine ta'er nok imod mig for inat –

HELMER

Du er afsindig! Du får ikke lov! Jeg forbyder dig det!

NORA

Det kan ikke nytte at forbyde mig noget herefter. Jeg ta'er med mig, hvad der tilhører mig selv. Af dig vil jeg ingenting have, hverken nu eller senere.

HELMER

Hvilket vanvid er dog dette!

NORA

Imorgen rejser jeg hjem, – jeg mener, til mit gamle hjemsted. Der vil det være lettest for mig at komme ind i et eller andet.

HELMER

Å du forblindede, uerfarne skabning!

NORA

Jeg må se at *få* erfaring, Torvald.

HELMER

Forlade dit hjem, din mand og dine børn! Og du tænker ikke på, hvad folk vil sige.

NORA

Det kan jeg ikke ta'e noget hensyn til. Jeg ved bare, det blir nødvendigt for mig.

HELMER

Å, det er oprørende. Således kan du svingte dine helligste pligter.

NORA

Hvad regner du da for mine helligste pligter?

HELMER

Og det skal jeg behøve at sige dig! Er det ikke pligterne imod din mand og dine børn?

NORA

Jeg har andre ligeså hellige pligter.

HELMER

Det har du ikke. Hvilke pligter skulde *det* være.

NORA

Pligterne imod mig selv.

HELMER

Du er først og fremst hustru og moder.

NORA

Det tror jeg ikke længere på. Jeg tror, at jeg er først og fremst et menneske, jeg, ligesåvel som du, – eller ialfald, at jeg skal forsøge på at bli'e det. Jeg ved nok, at de fleste gir dig ret, Torvald, og at der står noget sligt i bøgerne. Men jeg kan ikke længere lade mig nøje med, hvad de fleste siger og hvad der står i bøgerne. Jeg må selv tænke over de ting og se at få rede på dem.

HELMER

Du skulde ikke have rede på din stilling i dit eget hjem? Har du ikke i sådanne spørgsmål en usvigelig vejleder? Har du ikke religionen?

NORA

Ak, Torvald, jeg ved jo slet ikke rigtigt, hvad religionen er.

HELMER

Hvad er det, du siger!

NORA

Jeg ved jo ikke andet, end hvad præsten Hansen sagde, da jeg gik til konfirmation. Han fortalte, at religionen var *det* og *det*. Når jeg kommer bort fra alt dette her og blir ensom, så vil jeg undersøge den sag også. Jeg vil se, om det var rigtigt, hvad præsten Hansen sagde, eller ialfald, om det er rigtigt for *mig*.

HELMER

Å, sligt er dog uhørt af en så ung kvinde! Men kan ikke religionen retlede dig, så lad mig dog ryste op i din samvittighed. For moralsk følelse har du dog? Eller, svar mig, – har du kanske ingen?

NORA

Ja, Torvald, det er ikke godt at svare på det. Jeg ved det jo slet ikke. Jeg er ganske i vildereede med de ting. Jeg ved bare, at jeg har en ganske anden mening om sligt noget, end du. Jeg hører jo også nu, at lovene er anderledes, end jeg tænkte; men at de love skulde være rigtige, det kan jeg umulig få i mit hode. En kvinde skal altså ikke ha'e ret til at skåne sin gamle døende fader, eller til at redde sin mands liv! Sligt tror jeg ikke på.

HELMER

Du taler som et barn. Du forstår ikke det samfund, du lever i.

NORA

Nej, det gør jeg ikke. Men nu vil jeg sætte mig ind i det. Jeg må se at komme efter, hvem der har ret, samfundet eller jeg.

HELMER

Du er syg, Nora; du har feber; jeg tror næsten, du er fra sans og samling.

NORA

Jeg har aldrig følt mig så klar og sikker som inat.

HELMER

Og klar og sikker forlader du din mand og dine børn?

NORA

Ja; det gør jeg.

HELMER

Så er kun *en* forklaring mulig.

NORA

Hvilken?

HELMER

Du elsker mig ikke mere.

NORA

Nej, det er just tingen.

HELMER

Nora! – Og det siger du!

NORA

Å det gør mig så ondt, Torvald; for du har altid været så snil imod mig. Men jeg kan ikke gøre ved det. Jeg elsker dig ikke mere.

HELMER *med tilkæmpet fatning*

Er dette også en klar og sikker overbevisning?

NORA

Ja, fuldkommen klar og sikker. Det er derfor, jeg ikke vil være her længere.

HELMER

Og vil du også kunne gøre mig rede for, hvorved jeg har forspildt din kærlighed?

NORA

Ja, det kan jeg godt. Det var iaften, da det vidunderlige ikke kom; for da så jeg, at du ikke var den mand, jeg havde tænkt mig.

HELMER

Forklar dig nøjere; jeg begriber dig ikke.

NORA

Jeg har ventet så tålmodigt nu i otte år; for, Herregud, jeg indså jo nok, at det vidunderlige kommer ikke sådan til hverdags. Så brød dette knusende ind over mig; og da var jeg så usvigelig viss på: nu kommer det vidunderlige. Da Krogstads brev lå derude, – aldrig faldt det mig med en tanke ind, at du kunde ville bøje dig under dette menneskes vilkår. Jeg var så usvigelig viss på, at du vilde sige til ham: gør sagen bekendt for hele verden. Og når det var sket –

HELMER

Ja hvad så? Når jeg havde prisgivet min egen hustru til skam og skændsel –!

NORA

Når det var sket, da tænkte jeg så usvigelig sikkert, at du vilde træde frem og tage alt på dig og sige: jeg er den skyldige.

HELMER

Nora –!

NORA

Du mener, at jeg aldrig vilde taget imod et sligt offer af dig? Nej, det forstår sig. Men hvad vilde mine forsikringer gælde ligeover for dine? – *Det* var det vidunderlige, som jeg gik og håbed på i rædsel. Og for at hindre *det*, var det, at jeg vilde ende mit liv.

HELMER

Jeg skulde gladelig arbejde nætter og dage for dig, Nora, – bære sorg og savn for din skyld. Men der er ingen, som ofrer sin *ære* for den man elsker.

NORA

Det har hundrede tusend kvinder gjort.

HELMER

Å, du både tænker og du taler som et uforstandigt barn.

NORA

Lad gå. Men du hverken tænker eller taler som den mand, jeg skal kunne slutte mig til. Da din forskrækkelse var over, – ikke for hvad der trued *mig*, men for, hvad du selv var udsat for, og da hele faren var forbi, – da var det for dig, som om slet ingen ting var sket. Jeg var akkurat som før din lille sanglærke, din dukke, som du herefter skulde bære dobbelt varligt på hænderne, siden den var så skør og skrøbelig. (*rejser sig*) Torvald, – i den stund gik det op for mig, at jeg i otte år havde levet her sammen med en fremmed mand og at jeg havde fået tre børn –. Å jeg tåler ikke at tænke på det! Jeg kunde rive mig selv i stumper og stykker.

HELMER tungt

Jeg ser det; jeg ser det. Der er visselig kommet en afgrund imellem os. – Å, men, Nora, skulde den ikke kunne udfyldes?

NORA

Således, som jeg nu er, er jeg ingen hustru for dig.

HELMER

Jeg har kraft til at blive en anden.

NORA

Måske, – hvis dukken tages fra dig.

HELMER

At skilles – skilles fra dig! Nej, nej, Nora, jeg kan ikke fatte den tanke.

NORA går ind til højre

Des vissere må det ske.

Hun kommer tilbage med sit ydertøj og en liden vadsæk, som hun sætter på stolen ved bordet.

HELMER

Nora, Nora, ikke nu! Vent til imorgen.

NORA tager kåben på

Jeg kan ikke bli'e liggende natten over i en fremmed mands værelser.

HELMER

Men kan vi da ikke bo her som broder og søster –?

NORA binder hatten fast

Du ved meget godt, det vilde ikke vare længe –. (*slår schavlet om sig*) Farvel, Torvald. Jeg vil ikke se de små. Jeg ved, de er i bedre hænder end mine. Således, som jeg nu er, kan jeg ingenting være for dem.

HELMER

Men engang, Nora, – engang –?

NORA

Hvor kan jeg vide det? Jeg ved jo slet ikke, hvad der blir ud af mig.

HELMER

Men du er min hustru, både som du er og som du blir.

NORA

Hør, Torvald; – når en hustru forlader sin mands hus, således, som jeg nu gør, så har jeg hørt, at han efter loven er løst fra alle forpligtelser imod hende. Jeg løser dig ialfald fra enhver forpligtelse. Du skal ikke føle dig bundet ved noget, lige så lidt, som jeg vil være det. Der må være fuld frihed på begge sider. Se, her har du din ring tilbage. Giv mig min.

HELMER

Også dette?

NORA

Dette også.

HELMER

Her er den.

NORA

Så. Ja, nu er det altså forbi. Her lægger jeg nøglerne. Om alle sager i huset ved pigerne besked – bedre, end jeg. Imorgen, når jeg er rejst, kommer Kristine herhen for at pakke sammen de ting, som er min ejendom hjemmefra. Det vil jeg ha'e sendt efter mig.

HELMER

Forbi; forbi! Nora, vil du aldrig mere tænke på mig?

NORA

Jeg kommer visst ofte til at tænke på dig og på børnene og på huset her.

HELMER

Må jeg skrive dig til, Nora?

NORA

Nej, – aldrig. Det får du ikke lov til.

HELMER

Å, men sende dig må jeg dog –

NORA

Intet; intet.

HELMER

– hjælpe dig, hvis du skulde behøve det.

NORA

Nej, siger jeg. Jeg modtager ingenting af fremmede.

HELMER

Nora, – kan jeg aldrig blive mere end en fremmed for dig?

NORA tager sin vadsæk

Ak, Torvald, da måtte det vidunderligste ske. –

HELMER

Nævn mig dette vidunderligste!

NORA

Da måtte både du og jeg forvandle os således at –. Å, Torvald, jeg tror ikke længere på noget vidunderligt.

HELMER

Men jeg vil tro på det. Nævn det! Forvandle os således at –?

NORA

At samliv mellem os to kunde bli'e et ægteskab. Farvel.

Hun går ud gennem forstuen.

HELMER synker ned på en stol ved døren og slår hænderne for ansigtet

Nora! Nora! (*ser sig om og rejser sig*) Tomt. Hun er her ikke mere. (*et håb skyder op i ham*) Det vidunderligste –?!

Nedefra høres drønnet af en port, som slås ilås.